

Fag>bladet

www.fagbladet.no

Nr. 2 - 2016 > For medlemmer i Fagforbundet

Elever slapp
til på sykehus

SIDE 32

Dropper ut
av Nav

SIDE 50

**NYTT
LIV PÅ
BYGDA**

SIDE 10-15

30

Foto: Erik M. Sundt

Ansatt med nedsatt arbeidsevne

Marit Reitan Bøe har funnet en arbeidsplass hvor det er mulig å arbeide med en funksjonsnedsettelse. Hun håper arbeidsevnen en dag blir 100 prosent.

- 4 Kålfjord i lærlingtoppen
- 10 **TEMA:** Flyktninger
- 16 Mer makt til arbeidsgiver
- 20 **PORTRETET:** Ola By Rise
- 26 Pensjonistkontingenten øker
- 27–42 **HELSE OG SOSIAL**
- 44 **FOTOREPORTASJEN:** Prest i nord
- 50 Mer makt til arbeidsgiver
- 54 Sammen i kampen mot IS

FASTE SPALTER

- 6 Aktuelt
- 6 Mette mener
- 24 Bare spør
- 28 Seksjonsaktuelt
- 40 **FOKUS:** Seksuell trakassering
- 42 Seksjonslederen
- 58 Debatt
- 60 **GJESTESKRIBENT:** Hans Olav Lahlum
- 62 Oss
- 64 Kryssord
- 66 **ETTER JOBB:** Sosial rytmemaker

20

Foto: Thor Nielsen

Lagbyggeren

Ola By Rise har vært toppkeeper, assistenttrener og hovedtrener. Nå skal han bli lagbygger som ny kommunaldirektør for kultur og næring i Trondheim.

32

Relevant praksis ved sykehus

Endelig får helsesekretær-elever praksis ved sykehus. Både skole, sykehus og elever har tjent på et nytt samarbeid, der elever får sykehuspraksis som helsesekretærer.

36

Brukererfaring i rusomsorgen

Tidligere rusmisbrukere og en hotell-direktør er blant fagfolkene og mentorene på Jegersberg gård utenfor Kristiansand. Rehabiliteringen er svært vellykket, og hittil har ingen av beboerne sprukket.

40

Seksuell trakassering på jobben

Hver sjette arbeidstaker har vært utsatt for seksuell trakassering i Norge. Vi må skape en bevissthet om at det er forbudt, skriver fokusforfatter Guri Charlotte Wiggen.

ISSN 0809-9251

Tema

10

Foto: Kathrine Geard

JÅ TIL FLYKTNINGER

Flyktningkrisa har nådd Evje og Hornnes. De fikk et asylmottak i fanget samtidig som de sa ja til å bosette 70 flyktninger. Heldigvis har de gode erfaringer fra før.

16

Tøffere kår for turnusarbeidere

Alle kan si sin mening om forslagene fra Arbeidstidsutvalget på regjeringen.no. Blant annet om arbeidsgiver alene skal få sette opp turnuslister. Nei, mener Kristin Alsos i Fafo.

Foto: Martin Guitormsen Slørdal

Fra deling av goder til big business

Delingsøkonomi er et ord som stadig oftere er å høre i den norske debatten. I utgangspunktet var tanken å lage nettbaserte ordninger der folk på en enkel måte kunne bytte tjenester, gi bort det de selv ikke hadde bruk for, låne ut sofaen til folk på tur eller kompiskjøre til jobben.

Den nye teknologien skulle bidra til gjenbruk og bedre utnyttelse av ressursene. Vi fikk «gis bort»-knapp og formidling av småjobber på Finn, og bilkollektiver av ulikt slag har dukket opp. Økonomisk gunstig er det, og ikke minst miljøvennlig.

I Tyskland har 90.000 personer engasjert seg for å motvirke landets sløsing med matvarer – 20 millioner tonn årlig. Via digitale matkurver kan overskuddsvarene hentes av andre i nabolaget. Det fins 250 kjøleskap der folk kan sette fra seg mat, og det hele blir organisert av 8500 frivillige som samarbeider med bakerier og dagligvarebutikker.

Men det skjedde noe med delingsøkonomien på veien. Noen forsto at her var det penger å tjene. Nå er den en av de raskest voksende næringene i verden, og vil om ti år omsette for godt over 300 milliarder dollar, ifølge analysebyrået PwC.

«Når idealismen blir erstattet av kommersialisme, kan resultatet bli stygt.»

Blant dem som lykkes, er den amerikanske sjåførformidlingstjenesten Uber. Selskapet er på god vei inn på det norske markedet til tross for motstand fra flere hold, deriblant LO, som frykter vi går i retning av et løsarbeidersamfunn. Det er ikke uten grunn. Uber-sjåfører har

ingen fast inntekt, ingen pensjon eller sykepenger, og ikke regulert arbeidstid.

Når idealismen blir erstattet av kommersialisme, kan resultatet bli stygt. Nå er det ikke lenger snakk om gjenbruk eller deling av goder vi har for mye av. Nå er det store utbytter som gjelder. For enkelte er det mye å hente om vi får et arbeidsliv med få lover og regler. Et arbeidsliv der mange blir frilansere uten rettigheter og sosiale ordninger. Riktignok kan du da

disponere din egen tid, men det er et dårlig plaster på såret hvis du ikke vet hvordan du skal betale husleia neste måned.

Kisti Kuudsen

Ansvarlig redaktør

Fagblad

Medlemsblad for Fagforbundet

Postboks 7003, St. Olavs plass
0130 OSLO
Telefon 23 06 40 00

BESØKSADRESSE

Keyzers gt.15
Inngang Munchs gate
0165 Oslo

www.fagbladet.no

Send tips til tips@fagforbundet.no

ADRESSEENDRING

Gå til Fagforbundets medlemsportal
<http://medlem.fagforbundet.no> eller
send e-post til hjelp@fagforbundet.no

pressens faglige utvalg
PFU Fagbladet redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som likevel føler seg urettmessig rammet, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen. PFUs adresse er Rådhusgt. 17, Postboks 46 Sentrum, 0101 OSLO. Telefon 22 40 50 40

Fagpressen

OPPLAGSKONTROLLERT

KONTROLLERT OPPLAG 1. HALVÅR 2014: 337.963
REDAKSJONEN AVSLUTTET: 3. februar 2016

Tegning: Vidar Eriksen

Kåfjord I LÆRLING- TOPPEN

Kåfjord satser på lærlinger. De vil både gi ungdommene sine et tilbud og sikre rekrutteringen.

Tekst og foto: JAN ARILD HANSEN

Før jul kunne Kåfjord kommune ta imot elleve ungdommer i det som nå skal bli et nettverk for lærlinger. I tida framover skal disse ungdommene få opplæring innenfor helsefag, IT, skoleverket og som institusjonskokk, kyndig veiledet av hver sin fagleder.

Sånn har det ikke alltid vært. For ikke mange år siden, kunne kommunen knapt tilby lærlingplasser til sine ungdommer.

– Nå har vi gått fra to til elleve plasser, sier Svein Leiros, en fornøyd og stolt kåfjordordfører denne fagdagen.

Langsiktig strategi

Kommunen i Nord-Troms satser tungt på å tilby lærlingplasser, og ifølge Leiros har det langsiktige målet vært å kunne rekruttere arbeidskraft til kommunal sektor gjennom å tilby lokale ungdommer lærlingplasser.

– I den langsiktige planen har vi også lagt opp til en ekstra påskjønnelse på 10.000 kroner til alle lærlingene

som gjennomfører lærlingperioden, opplyser Leiros.

Målet er ifølge ordføreren både å gi ungdommene en mulighet for opplæring til et framtidig yrke og til å sikre rekruttering av riktig kompetanse til Kåfjord.

Helt unikt tiltak

Kommunen ønsker også å etablere et nettverk for lærlingene, et nettverk som Leiros mener ivaretar ungdommene på best mulig måte.

– Det kan være mange spørsmål de som lærlinger lurar på, og da skal et nettverk kunne være til hjelp, forklarer han.

Også fylkesutdanningssjef i Troms, Sedolf Slettli, var med på fagdagen, og han roser det arbeidet kommunen har gjort for å tilby lærlingplasser.

– Det er faktisk helt unikt det Kåfjord har gjort, sier han til Framtid i Nord, og sikter til hvordan kommunen satser på å utdanne egne ungdommer. Slettli ser at Kåfjord er helt i fylkestoppen på antall lærlingplasser.

«Vi er stolt over at vår kommune har prioritert å satse på lærlinger.»

Nils Olaf Larsen, hovedtillitsvalgt

Med på laget

De fleste lærlingene er medlemmer i Fagforbundet, og lokalforeningen har vært høyst delaktig i saken.

– Vi er stolt over at vår kommune – med ca. 2200 innbyggere – har prioritert å satse på lærlinger, uttaler hovedtillitsvalgt Nils Olaf Larsen til Fagbladet.

BEST I FYLKET: Kåfjord kommune har startet et nettverk for de 11 lærlingene i kommunen. Både ordfører Svein Leiros og fylkesutdanningssjef Sedolf Slettli betegner satsingen som unik.

FORNØYD: Kokkelærling Julianne Vatne og lærling i barne- og ungdomsarbeiderfaget Linn Anett Furøy setter pris på å få lærlingplass i hjemkommunen.

– Fagforbundet Kåfjord har vært en sterk pådriver for å få dette til, og vi er glad for at både politikerne og administrasjonsledelsen har vært positive og gjort det mulig, sier Larsen.

Fornøyde ungdommer

Også lærlingene er positive. Julianne Vatne og Linn Anett Furøy er to av lærlingene som har fått plass i Kåfjord, og de er fornøyd med å kunne ha sine lærlingplasser i hjemkommunen.

Julianne som skal bli institusjonskokk, har vært på kjøkkenet ved Birtavarre sykehjem i ett år, mens Linn Anett har vært halvannet år ved Manndalen skole.

Selv om de ikke har bestemt seg for å bli værende i kommunen etter endt læretid, så utelukker de ikke at de vil fortsette som ansatt i kommunen.

Bedrifter skal tvinges til å ta inn lærlinger

Bedrifter som ikke har læreplasser, kommer til å bli utelukket fra en rekke kontrakter med det offentlige. Det går fram i et nytt lovforslag regjeringen la fram i januar.

Kravet om lærlinger skal også gjelde utenlandske bedrifter. Det endelige forslaget skal ut på høring, og LO-sekretær Trude Tinnlund er så langt fornøyd med forslaget.

Unge vil jobbe lenge

Over seks av ti i alderen 18 til 29 år er innstilt på å stå lenge i jobb. Førtiåringene derimot vil gå av tidligere, viser en ny undersøkelse.

65 prosent av nordmenn i alderen 18 til 29 år er innstilt på å jobbe etter at de fyller 67 år, viser en landsdekkende undersøkelse Opinion har utført for Kommunal pensjonskasse (KLP).

– Det er svært positivt at de unge er innstilt på at de må jobbe lenge. Det kan se ut som de har fått med seg at det må til. Vi lever lenger, og

colourbox.com

hensiktene med pensjonsreformene er nettopp å stimulere til at folk står lenger i jobb, sier pensjonsøkonom Øyvind Røst i KLP.

Holdningene til førtiåringene bekymrer ham mer. I alderen 40–49 år svarer bare 32 prosent at de vil stå i jobb når de blir 67 år eller eldre.

– Å få en skikkelig oversikt over pensjonsordningen, spare regelmessig og nedbetale på gjeld før du går av med pensjon, er noen av de viktigste grepene du kan ta i førtiårene. Dette er ekstra viktig for dem som ønsker å gå av tidlig, sier pensjonsøkonomen i KLP.

Forutsigbar, kjønnsnøytral og livsvarig

I dag har vi som jobber i offentlig sektor en forutsigbar pensjon, en pensjon vi kan leve av og som varer livet ut. Pensjonsordningen gjør det mulig å gå av før ordinær pensjonsalder, og den er lik for kvinner og menn. En eventuell omlegging av pensjonsordningen må ivareta disse kvalitetene. Men, det er behov for å se nærmere på ordningen. Selv om den er god per i dag, så vil den ikke være det for yngre mennesker. Årsaken er levealdersjustering.

Et utvalg nedsatt av Arbeids- og sosialdepartementet har sett på framtidens offentlige pensjonsordning. De har lagt fram en modell som er kjønnsnøytral, livsvarig og forholdsvis forutsigbar. Ordningen bygger på folketrygdens modell, der man bygger opp en pensjonsbeholdning. Forslaget fordeler framtidig risiko

mellom arbeidstaker, arbeidsgiver og forsikringsgiver. Derfor kan den bli tryggere og mer forutsigbar enn en innskuddspensjon. Men den har noen mangler.

Vi vet ikke sikkert om pensjon blir en del av vårens tariffoppgjør, men det virker som om mange er opptatt av at vi i alle fall begynner å snakke sammen. Det har Fagforbundet sagt ja til.

Vi er langt fra målet om enighet om en ny pensjonsordning, men allerede nå ser vi at AFP og tidligpensjon kommer til å bli vanskelig. Målet med AFP-ordningen og andre

tidligpensjoner var at sliterne skulle få gå av med pensjon når muskler og skjelett begynte å svikte. Det kan vi i offentlig sektor, mens AFP-ordningen i privat sektor etter min mening er for vilkårlig. Ordningen faller bort om du mister jobben, om bedriften går konkurs, om du bytter jobb fra offentlig til privat sektor etter fylte 55 år og så videre. Skal vi legge om AFP-ordningen vår, må vi finne en bedre løsning enn de har i privat sektor.

Fagbevegelsen har en felles utfordring når det gjelder pensjon. Vi skal sørge for at medlemmene har en mest mulig forutsigbar pensjon, og at de kan møte alderdommen uten å være redd for økonomien sin. Veien til mer like og mer rettferdige pensjoner må være å heve nivået i privat sektor, ikke å senke nivået i offentlig sektor. Det kan bli tøft å nå dette målet, men det er riktig vei å gå.

«Vi må finne en bedre løsning enn i privat sektor.»

Mette Nord

Mette Nord, forbundsleder

NY TID: En tillitsreform skal erstatte tidligere tiders stoppeklokkeomsorg i hovedstaden.

Oslo skroter stoppeklokkene

Ti minutter til å spise frokosten.
Ti minutter til toalettbesøket.
Kontrollregimet i Oslo kommune
er snart en saga blott.

Inga Marte Thorkildsen var rask med å starte utluftingen av gammelt tankegods da hun overtok som byråd for eldre, helse og sosiale tjenester i Oslo i fjor høst. Hun mener 20 års borgerlig styre går på helsa løs for de ansatte og innbyggerne i hovedstaden. Nå er det slutt på New Public Managements kontrollregime og hangen til å konkurranseutsette kommunale tjenester.

Innfører tillitsreform

Thorkildsen innfører Tillitsreformen etter kopi av København kommune, som innførte en tillitsbasert organisasjonsstruktur for noen år tilbake.

– Vi skal motbeviser at offentlig drift er tungrodd, uten valgmuligheter og har dårlig kvalitet på tjenestene. Vi vil sette innbyggerne i

førersetet og gjenreise det faglige engasjementet hos de ansatte, sier byråden.

Det betyr at:

- de ansatte får større fleksibilitet, og får jobbe mer tverrfaglig.
- det blir mindre rapportering og tiltaksdokumentasjon.
- at innbyggerne skal være samarbeidspartnere, ikke brukere av forhåndsbestemte tjenester.

Dansk forbilde

Før jul tok Inga Marte Thorkildsen med seg tillitsvalgte innenfor helse, omsorg og sosiale tjenester, og avdelingsledere fra rådhuset til København for å lære hvordan en tillitsbasert kommune fungerer i praksis.

Byråden innser at det er en omfattende reform hun vil innføre, at hun vil få motstand og at det vil ta tid.

– Vi skal samarbeide tett med alle parter og gjøre gode analyser underveis. Vi må ha is i magen, sier hun.

Tekst: VIBEKE LIANE

Avlaster-dom til Høyesterett

Både i tingretten og lagmannsretten fikk en støttekontakt i Ålesund medhold i at hun skulle betraktes som fast ansatt arbeidstaker. Men kommunen anket til Høyesterett.

Barne- og ungdomsarbeideren mente hun hadde krav på sykepenger og feriepenger som arbeidstaker, selv om hun hadde skrevet kontrakt med kommunen som oppdragstaker.

Da hun ikke fikk dette, gikk hun – med støtte fra Fagforbundet – til sak mot kommunen. Nå blir det opp til Høyesterett å avsi endelig dom.

Ledigheten fortsetter å stige

I løpet av januar ble det 800 flere arbeidsledige i Norge, ifølge tall fra Nav.

Summen av helt arbeidsløse og arbeidssøkere på tiltak var 109.300 ved utgangen av januar, 14.600 flere enn på samme tid i fjor. Bruttoarbeidsløsheten er dermed 4,0 prosent.

349.327

var medlemmer
i Fagforbundet 1. februar.
Det er 6176 flere enn på
samme tid i fjor.

Sier farvel til Aleris

Bergen kommune overtar driftsansvaret for byens to kommersielle sykehjem. Byråden vil sikre at de ansattes lønns- og pensjonsvilkår her blir like som for ansatte ved kommunalt drevne sykehjem.

Fra 1. april overtar kommunen Odinsvei bosenter og Søreide sykehjem fra Aleris. Dermed er igjen alle sykehjemmene i Bergen enten drevet av kommunen eller av ideelle aktører som ikke har mål om å tjene penger på driften.

Fagforbundet gleder seg

– Det er gledelig! Det viser at politikerne følger opp det de sto for og programfestet før valget, sier Fagforbundets leder Mette Nord.

Ved kommunevalget sist høst overtok Arbeiderpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti styringen i Bergen. I byrådets politiske plattform står det at sykehjem som er drevet av kommersielle aktører skal drives av kommunen eller private ideelle aktører når kontraktene utløper.

– Byrådet ønsker ikke at penger som er satt av til gode velferdstilbud for innbyggerne, skal overføres til kommersielle selskaper. Vi ønsker at pengene i eldreomsorgen skal brukes på økt kvalitet på de aktuelle sykehjemmene eller ved at eventuelle overskudd styrker sykehjemsdriften i Bergen kommune, sier byråd for helse og omsorg i Bergen, Rebekka Ljosland (KrF).

Vil ha flere ideelle i eldreomsorgen

På sikt ønsker byrådet å vurdere økt bruk av private ideelle aktører i helse- og omsorgstjenestene. Dette var ikke aktuelt for Odinsvei bosenter og Søreide sykehjem fordi avtalene med Aleris

Foto: Ingvild Festervoll Melien

SNART KOMMUNALT: Fra 1. april blir hjelpepleier Bjørg Hopland og hennes kollegaer ved Odinsvei bosenter kommunalt ansatt.

går ut allerede 31. mars. Dermed ble det for knapp tid til å forhandle med ideelle organisasjoner.

Minst ett av de nye sykehjemmene som Bergen kommune planlegger å bygge, er det meningen at en ideell aktør skal drive.

Tekst: YNGVIL MORTENSEN

Pensjonskrangel før tariffoppgjøret

Handel og Kontor vil ha et samordnet tariffoppgjør, der LO møter arbeidsgiverne i samlet flokk for å få på plass bedre og tariffestede pensjonsordninger.

Fellesforbundet har derimot gått inn for forbundsvis forhandlinger, og har allerede vedtatt hvilke pensjonskrav de vil stille om de får forhandle på egen hånd.

– Modellen om at hver enkelt skal opprette sin egen pensjonskonto er ikke veien å gå for fellesskapet, sier HK-leder Trine Lise Sundnes.

Økt barnefattigdom

Antall barn som lever under fattigdomsgrensa i Norge har på ett år økt fra 84.000 til 92.000 barn. Det er en økning på ni prosent. Innvandrerbarn utgjør mer enn halvparten av disse barna, ifølge Statistisk sentralbyrå.

colourbox.com

Arbeidsretten feirer 100 år

I år feirer Arbeidsretten 100 år. Den ble etablert for å dømme i tvister mellom partene i arbeidslivet, for eksempel når de er uenige om forståelsen av en tariffavtale.

«En dag er det ikke mer å selge – det er bare de kongelige, demokratiet og domstolene igjen.»

LO-rådgiver Wegard Harsvik

«Da jeg forsto hvor vanlig privilegiene var på venstresida, følte jeg meg lurt.»

Sandra Lillebø, skribent

FEMINISTISK FORBUND: Sveriges störste fagforbund, Kommunal med 500.000 medlemmer, er uttalt feministisk. Samtidig eier forbundet et utested der en kjent pornoskuespiller har underholdt mens de har eid stedet.

Skandale i Fagforbundets svenske søsterorganisasjon

10.000 medlemmer har meldt seg ut, kassereren sluttet på dagen og forbundslederen gir seg etter landsmøtet.

Aftonbladet avslørte at Fagforbundets svenske søsterorganisasjon Kommunal har sløst penger på alkohol og nakenshow.

Kommunal har brukt medlemmenes penger på å eie luksusutestedet Metropol Palais, som selger vinflasker til 32.000 kroner stykket og har nakenshow som underholdningskonsept. Stedet har også vært leid ut til et eventfirma som arrangerte lansering av et champagne-merke, med en kvinnelig pornoskuespiller som trekkplaster, avslørte Aftonbladet. Avisen trekker også fram dyre julebord med en kuvertpris på 1500 kroner.

Gikk av med fallskjerm

Skandalen førte først til at forbundskasserer Anders Bergström trakk seg fra sin stilling. Samtidig kom det fram at han får en fallskjerm på to millioner kroner. Det fikk mange til å reagere.

Ifølge Annelie Nordström, leder av Kommunal,

GÅR AV: Leder Annelie Nordström innrømmer at hun er en del av ukulturen i Kommunal.

– Uakseptabelt

– Avsløringene er overraskende og beklagelige. Det er helt vilt at et fagforbund investerer i en kommersiell restaurant, og der pornoskuespillere opptre. Dette bryter med fagbevegelsens verdigrunnlag, kommenterer Mette Nord, leder i Fagforbundet.

Tekst: SIMEN AKER GRIMSRUD og YNGVIL MORTENSEN

Faksimile fra Aftonbladet.se

Grønn plan til innkjøp

Regjeringen har lagt fram forslag til ny lov om offentlige anskaffelser. Forslaget inneholder en helt ny miljøbestemmelse. – I praksis betyr dette at alle oppdragsgivere i offentlig sektor heretter må ha en grønn plan for sine innkjøp, sier klima- og miljøminister Vidar Helgesen.

Dårligere omsorg

Konsulentselskapet Agenda Kaupang mener Melhus kommune i Sør-Trøndelag har en råflott eldreomsorg. De anbefaler tiltak som kan spare kommunen for 50 millioner kroner.

Klart for språkkommuner

Kommuner og fylkeskommuner kan nå søke om bli språkkommuner. De som blir valgt ut, skal få hjelp til å styrke arbeidet med språk i barnehage og skole. – Da kan vi få en helhetlig satsing på språk, lesing og skrivning fra barna begynner i barnehagen til de går ut av videregående, sier kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen.

BOSATT: Brødrene Emmanuel (t.v) og Joseph er kvoteflyktninger fra Kongo. Joseph har familien sin her, kone og barn.

De hadde allerede bosatt 200 flyktninger som Emmanuel og Joseph Ruchekeri da Evje og Hornnes kommune sist høst fikk beskjed om at det skulle komme mer enn 200 asylsøkere til bygda. Det var bare å brette opp erma og kaste seg rundt.

Tekst: ELLEN STAI OG KATHRINE GEARD Foto: KATHRINE GEARD

EVJE OG HORNNES

Evje asylmottak har plass til 150 asylsøkere.

Et mottak for mindreårige enslige asylsøkere (15-18 år) med 35 plasser ble etablert i januar.

Kommunestyret har vedtatt å bosette 70 nye flyktninger fram til 2019. Familiegjenforening kommer i tillegg.

Den nye bygda

Vi må gjøre det vi kan for å hjelpe. Vi er en kommune som vil, understreker ordfører Bjørn Ropstad (KrF).

Fagbladet besøker Evje og Hornnes kommune en grå dag seint i november, bare fjorten dager etter at kommunen fikk vite at den private aktøren MD Solutions hadde inngått avtale med UDI om å opprette et desentralisert mottak i kommunen. De første asylsøkerne er allerede innkvartert i private hus, hybler og leiligheter. Totalt kan mottaket huse litt over 200 asylsøkere som får bli i setesdalskommunen til noen har rukket å behandle søknaden deres. Det kan ta seks eller sju måneder, eller mye lengre tid. Ingen vet. Samtidig har kommunen sagt ja til å bosette 70 flyktninger som allerede har fått oppholdstillatelse.

– Fra før bor det omtrent 200 flyktninger her, hovedsakelig fra Bosnia-Hercegovina, Burma og Afghanistan, sier Ropstad.

Store utfordringer

Kommunen mistet over 200 arbeidsplasser da militærleiren Evjemoen ble nedlagt i 2001. Kasernene står her ennå. De fleste brukes som lager, men noen er ombygget

og huser Evjeklinikken og en avdeling av Arendal fengsel. Langt inne på det store anlegget holder kommuneadministrasjonen til i et brakkeliknende bygg, i bilavstand fra Evje sentrum.

Bjørn Ropstad har vært ordfører siden 1999 og lar seg ikke vippe av pinnen, selv om beskjeden fra UDI kom overraskende og han ikke aner hvilke asylsøkere som kommer, hva de kan og hvilke behov de har. Han serverer traktekaffe i pappkrus og forsikrer at kommunens folk har en vilje til å hjelpe som sitter i ryggraden.

– Politisk og administrativt ønsker vi å gjøre dette. Hva vi får av statlige tilskudd, er vanskelig å si. De utløses etter ulike modeller, så vi kan ikke gjøre opp regnskap før i mars.

Skepsis til antallet

Ordføreren innser at bygdefolket har stort behov for informasjon, så kommunen oppdaterer hjemmesidene ofte og har allerede avholdt folkemøte der rundt 200 av kommunens 3500 innbyggere møtte opp. I ei tid hvor ringvirkningene av oppsigelsene i oljebransjen sprer seg i regionen, var mange skeptisk til å ta imot flere. Men det var også stemmer som klart ga uttrykk for vilje til å hjelpe.

Brian Desmond er eneste Frp-representant i kommunestyret. Han syns det er spesielt at staten bare kan opprette et mottak over hodet på kommunen.

– Folkemøtet viste at det var stor skepsis i bygda. Jeg liker muslimer og har flere i familien, men det må ikke bli for mange. Det er ingen jobber her, men noen kommer til å tjene mye på dette. Etter

«Folkemøtet viste at det var stor skepsis i bygda. Jeg liker muslimer og har flere i familien, men det må ikke bli for mange.»

Brian Desmond, Frp

neste valg kommer det til å bli mange flere Frp-ere enn meg i kommunestyret! Vi i Frp er ikke helt som dere tror – mange her gjør mye for å hjelpe flyktninger, men vi må få være med og bestemme.

Rådmann Jens Arild Johannesen, rådgiver Katrine Homdrum (helse og omsorg) og rådgiver Line Håberg Løvdal (oppvekst) tar plass i ordførerens velbrukte so-fagruppe.

– Til nå har vi fått tre–fire tilleggsanmodninger om bosetting, sier Johannesen, som ser behovet for å få bosatt dem som skal bli i Norge og frigjøre plasser for nyankomne. Samtidig er rådmannen opptatt av at de som bosettes blir skikkelig fulgt opp.

– Generelt er erfaringene med desentraliserte mottak gode, men boligsituasjonen er en stor utfordring. Å skaffe bolig til de nyankomne kommer i konflikt med hensynet til dem som skal bosettes. Når vi plutselig får et mottak med mange flyktninger, må vi lese oss opp på lover og regler, og det er mange statlige instanser vi må snakke med. Hva er fylkeskommunens oppgaver og plikter, og hva er våre? Det er ikke opplagt.

– Læringskurven er uvanlig bratt, nikker Homdrum.

– Vi har vært i kontakt med andre kommuner for å lære, og for å samarbeide med dem.

På jakt etter fagfolk

Homdrum er opptatt av det psykososiale aspektet ved å ta imot mennesker med traumatiske opplevelser i bagasjen. Flyktningene har krav på fastlege, men listene til bygdas leger er allerede fulle. Markedet støvsuges på jakt etter lege, psykiatrisk sykepleier, helsesøster og andre ressurspersoner.

– Foreløpig må vi bruke den kompetansen vi har, sier Homdrum. – Vi er nødt til å gjøre det vi er pålagt. Opplæring er mer regulert enn helse, på det området sier staten bare: Her er en pose med penger, løs problemet! sier hun.

Rådgiver Line Håberg Løvdal påpeker at situasjonen er

TRIVES: Ekteparet Shishay Andemichael og Fiyori Haylu liker seg i Evje og er takknemlige for alt ordfører Bjørn Ropstad og kommunen gjør for at de skal integreres.

«Når vi plutselig får et mottak med mange flyktninger, må vi lese oss opp på lover og regler, og det er mange statlige instanser vi må snakke med.»

Rådmann Jens Arild Johannesen

uforutsigbar og helt annerledes enn for bare en måned siden.

– Mye er fortsatt uklart. Hvor lenge skal asylsøkerne bli her? Hvor mange barn må vaksineres? Samtidig skal vi drive vanlig kommunal virksomhet også, sier Håberg Løvdal. Hun har tre måneder på seg til å opprette et tilbud om norskopplæring.

Vil løse utfordringene

Rådmann Johannesen nikker og sier det er viktig ikke å miste egne innbyggere av syne.

– At det kommer flyktninger skal ikke føre til et dårligere tilbud til dem som allerede bor her. Vi ansetter egne folk til å jobbe med flyktningene, sier han.

Verken ordføreren eller de administrative lederne har tall på alle timene de har tilbrakt på jobb siden de fikk beskjed om mottaket. Men de er vant til å brette opp ermene når det kreves og understreker behovet for tverrfaglig samarbeid.

– Ikke minst er det viktig å ha forståelse for hverandres fagfelt og utfordringer så vi ikke kniver om ressurser, men står sammen selv når trykket øker. For vår organisasjonskultur er situasjonen veldig lærerik. Når vi blir utfordret, blir det tydelig hva vi er gode på – vi er fleksible, sier Håberg Løvdal.

– Men hva gjør dere når det butter?

– Her butter det ikke, vi har bare utfordringer! smiler ordfører Ropstad.

– I en sånn situasjon er tillit mellom administrasjon og politikere helt avgjørende. Sier administrasjonen at de trenger flere folk, må de få det. Ikke minst er det kjempeviktig å få ut informasjon til innbyggerne så de skjønner at vi håndterer situasjonen. Nå går det fort i svingene, men vi har kontroll!

LÆRER NORSK: Jing Song og Mesmer Eyob Asfha får hjelp av lærer Gunn-Maren Saaghus. I forgrunnen Emmanuel Ruchekeri.

Forskning: innvandrere trives på landsbygda

– Innvandrere trives i distriktskommuner fordi de blir sett og verdsatt, sier Susanne Søholt ved Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR).

Hun har forsket mye på migrasjon, etniske minoriteter, bosetting og endringer som følge av mer multietniske lokalsamfunn. Studier viser at mange innvandrere trives på landsbygda fordi lokalsamfunnet tilbyr trygghet og forutsigbarhet, og fordi de blir verdsatt og gjenkjent.

– De liker små steder fordi folk vet hvem de er og spør hvordan det går. De deltar i aktiviteter lokalt og det er oversiktlig og trygt for barna. De blir sett som personer og ikke bare som innvandrere, sier Søholt, som legger til at jobb og bolig er viktig når folk velger å bosette seg i distriktskommuner.

I Norge bor det nå innvandrere i alle kommuner. I Oslo utgjør innvandrerbefolkningen 32 prosent. På landsbasis utgjør innvandrere og deres norskfødte barn 15,6 prosent. Den største gruppa er polakker som teller nær 100.000 personer, eller drøyt 12 prosent av innvandrerbefolkningen. 84 prosent av dem bor utenfor Oslo.

– Arbeidsinnvandrere drar dit jobbene fins. Flyktninger havner der myndighetene bestemmer. Ekspressetableringen av nye asylmottak gjør det helt nødvendig med arenaer for informasjon og meningsutveksling, der folks bekymring blir møtt på en god måte, understreker forskeren.

– Den nye hverdagen må tas hånd om. Ofte skjønner vi ikke hvorfor folk gjør sånn eller slik, og da må vi ha en arena for å stille spørsmål og for god dialog. Dette gjelder begge veier.

Studiene viser at innvandrere ønsker seg uformelle møteplasser, mens nordmenn ønsker

at innvandrerne deltar i det etablerte organisasjonslivet.

– Det er der vi er, det er vårt sosiale liv, sier nordmenn. Men innvandrere er ikke like vant til vår organiserte fritid.

Det krever tettere oppfølging for å få dem med. Det samme gjelder i barnehagen, i skolen og på arbeidsplassen.

– Den tause kunnskapen om hvordan det er i Norge er ikke opplagt. Derfor stiller flyktninger og arbeidsinnvandrere større krav til lokalsamfunnet i hverdagslivet.

Mens asylmottak opprettes uten kommunal innflytelse, er bosetting av flyktninger en oppgave kommunene selv har kontroll over.

– Det er viktig at kommunene er bevisst på at bosetting er en permanent oppgave. Bosetting av flyktninger bør bli en vanlig kommunal oppgave som inngår i det kommunale plan- og strategiarbeidet, sier Susanne Søholt.

Språk er nøkkelen til jobb og integrering

Hver onsdag er Evjes ferskeste innbyggere samlet på språkcafé for å trene på norsken. Når ordfører Ropstad stikker innom, er spørsmålene mange.

Det viktigste spørsmålet kommer først:
– Er vi trygge her på Evje?

Kaffebordet er pyntet med blomster og norske flagg. Rundt bordet sitter 13 mennesker fra fire forskjellige land; Filippinene, Kongo, Eritrea og Afghanistan. Alle er nye i Evje, et par er gift med nordmenn, men de fleste er nylig bosatt etter å ha tilbrakt lang tid i asylmottak. Nå er de i gang med introduksjonsprogrammet, der samfunnsfag og språk er viktig.

Ukjent og skremmende

I dag er ordfører Bjørn Ropstad på besøk, og ordet er fritt. Først ute er Joseph, kvoteflyktning fra Kongo. Han spør om det alle lurer på – kan de føle seg trygge i sine nye hjem? I likhet med bygdefolket har de fått beskjed om at det kommer mer enn 200 asylsøkere til det desentraliserte mottaket.

– Nå er det mye terror i verden. Vet dere hvem de er, de flyktningene som skal komme? spør Joseph.

– Jeg skjønner godt at du spør. Det er viktig å være trygg. Vi har tett kontakt med dem som driver mottaket og håper at det kommer flest familier. Men vi vet ikke ennå, svarer Ropstad.

– Men hva skal de gjøre fra morgen til kveld? Skal de spille fotball med oss, eller må de ha egne lag? Det er viktig at de får noe å gjøre, det er veldig viktig, understreker Joseph.

Behov for guider og venner

Ordføreren forklarer at flyktningene får lov til gjøre hva de vil. Alle i kommunen må bidra til å skape aktivitet og få dem til å føle seg velkomne.

– Dere vet mye om å være ny i et land. Dere kan være guider, hjelpe folk, bli venn med dem, sier Berit Ståhl, avdelingsleder for velferd og integrering i Evje og Hornnes.

De unge mennene rundt bordet er veltrente. De har allerede arrangert volleyballturnering med noen av de nye fra mottaket og kan fortelle at det ble satt stor pris på av nykommerne.

Nå lurer de på hvordan de kan bli hørt av dem som bestemmer. Er det mulig å få en representant i kommunen de kan henvende seg til? Så enkelt som mulig forklarer ordføreren hvordan kommunestyret fungerer og hva de har makt til å bestemme.

OPPLÆRING:
Språkcaféen er populært for flyktninger som skal lære seg norsk. Denne dagen er ordfører Bjørn Ropstad invitert, og de har mye å snakke om.

Enklere på små steder

Det er ikke mange kvinner her i dag. Josephs kone er hjemme, og han får beskjed om å sørge for at hun kommer neste gang.

– Det er veldig viktig, både for henne og barna deres, at hun lærer norsk, sier hun.

Ekteparet Fiori Haylu og Shishai Andemichael er her begge to. De har to barn på skolen og ett i barnehagen.

– Overgangen var litt vanskelig. Det var midt på vinteren og ikke så lett å skjønne hva slags klær ungene trengte. Men du lærer etter hvert, så nå går alt mye bedre. Alle her på Evje har vært veldig hyggelige og hjulpet oss, sier Fiori.

– Det er veldig bra at barna går på skole. Da blir både de og vi kjent med andre og får venner. Vi er glad vi er på et lite sted, ting er litt enklere da, sier Shishai. Gjennom introduksjonsprogrammet har han fått en praksisplass som gjør at han får trent på norsken gjennom jobben.

– Det er fint å få arbeidstrening, og jeg gleder meg til jeg kan få en ordentlig jobb, sier han.

Fem myter om flyktninger

Det fins mange myter om flyktninger. Vi har bedt seniorrådgiver Pål Nesse i Flyktninghjelpen kommentere noen av dem. Han har jobbet med flyktninger på tre kontinenter i 25 år.

1 Flyktningene belaster kommune-økonomien i den grad at svake grupper som eldre og funksjonshemmede får et dårligere tilbud.

– **Flyktninger flest** belaster ikke helsesystemet mer enn andre, i sum ikke i det hele tatt. Noen har spesielle behov, først og fremst torturofre og kronisk syke. Det er også en egen medisinsk kvote blant kvoteflyktningene, rundt 60 personer i år.

Staten gir kommunene et eget integreringstilskudd på ca. en million kroner per person over

fem år, samt øremerkede tilskudd til flyktninger med spesielle behov. Kommuner som driver effektivt og er flinke til å få flyktninger i jobb, går med overskudd.

KS har varslet at de trenger 50.000 nye ansatte i kommunene de neste sju årene. Det norske helse- og omsorgssystemet vil kollapse uten flyktninger og innvandrere.

2 Norge taper penger på å ta imot flyktninger.

– **Kan ikke uten videre** avfeies. Akkurat nå koster det mye, og hvis vi ikke får folk i jobb, kan det bli et tapsprosjekt. Vi må bli flinkere til å utnytte den ressursen flyktningene representerer. De mellomstore kommunene er flinkest til å

få folk i jobb, og undersøkelser viser at det ikke har så mye med det generelle arbeidsmarkedet å gjøre.

3 Flyktningene kommer hit for å leve på trygd og raske til seg penger uten å løfte en finger. De har ikke egentlig lyst til å jobbe.

– **Flyktninger flest** ønsker og forventer å jobbe. I Norge har vi flere år med passivisering før du som flyktning får lov til å prøve deg på arbeidsmarkedet. Når søknaden er innvilget, skal du gjennom et langt integreringsopplegg før du endelig kan prøve deg på arbeidsmarkedet. Flyktninger blir passivisert og vant til å bli mottakere av hjelp og stønader, i stedet for å jobbe. Så skal vi heller ikke undervurdere at vårt arbeidsmarked er begrenset for dem med lav utdanning.

Lillehammer kommune har kjempesuksess med et forsøk der de kjører bosatte flyktninger rett inn i helsefagarbeiderutdanning.

4 Det er hotellstandard på maten når flyktningmottaket er hotell.

– **Mange steder** stemmer det. Som regel gjelder dette i første fase etter at hotellet er omgjort til mottak. Etter hvert blir det mer normale driftsformer der flyktningene selv lager maten, slik de faktisk ønsker.

5 De fleste som kommer er lykkejegere, uten behov for beskyttelse.

– **Lykkejeger er et fryktelig** begrep, men la oss ta fakta: Bare de siste månedene kommer over 70 prosent fra land i krig, innvilgelsesprosenten er på over 70 prosent. De siste månedene har vi sett at det også kommer flere som ikke har beskyttelsesbehov, men det store flertallet kommer fra krigsherjede land som Irak, Syria, Afghanistan og Eritrea. Nesten alle fra Syria og Eritrea får opphold.

Foto: Scanpix

MER MAK TIL ARBEIDSGIVER

Arbeidsgiver kan fastsette skift- og turnusplaner i omsorgssektoren hvis Arbeidstidsutvalget får det som de vil. Verken tillitsvalgte eller ansatte får noe de skulle ha sagt.

Tekst: YNGVIL MORTENSEN og STIG H. CHRISTENSEN

Hovedforslagene er å unnta flere arbeidstakere fra arbeidsmiljøloven og gi arbeidsgivere utvidet rett til å bestemme hviletid og arbeidstid for skift- og turnusarbeidere. Flertallet i utvalget vil at arbeidsgiver skal kunne sette opp en ordinær turnusplan uten avtale med tillitsvalgte eller dispensasjon fra Arbeidstilsynet.

Det regjeringsoppnevnte Arbeidstidsutvalget under ledelse av Karen Helene Ulltveit-Moe fikk i oppdrag å «gjennomgå og vurdere de samlede arbeidstidsreguleringene, blant annet i lys av behovet for mer arbeidskraft og økt fleksibilitet for den enkelte arbeidstaker og virksomhet».

– Dårligere vern

LO-forbundene mener rapporten bærer tydelig preg av at fagbevegelsen ikke var representert i utvalget. Nå får imidlertid alle anledning til å si hva de mener om forslagene fra Arbeidstidsutvalget, som har høringsfrist 1. juli.

NTL-leder John Leirvaag mener forslagene gir et sveket vern for arbeidstakerne.

«Arbeidstakerne blir med sårbare for press om å jobbe på ubekvemme tider.»

John Leirvaag, NTL

– Det er tydelig at arbeidstakernes stemmer ikke har vært representert i utvalget. En hovedkonklusjon er at arbeidstakerne får dårligere vern, og blir mer sårbare for press om å jobbe på ubekvemme tider, sier han.

LO Stat-sekretær Dag Westhrin peker på at forslaget åpner for arbeidsdager på 16 timer for enkelte.

– I forslaget ligger det at det skal være minst åtte timers hvile i løpet av et døgn. Det gir egentlig en åpning for å jobbe inntil 16 timer per dag. Det er ganske drøyt, sier Westhrin.

Lederen i LO i Oslo, Roy Pedersen, har svært lite til overs for arbeidstidsutvalgets innstilling.

– Politikere og arbeidsgivere understreker ukentlig nødvendigheten av at folk jobber lengre før de går av med pensjon. Nå er de for at Stortinget skal gjennomføre ytterligere tiltak som kan gi økt sykefravær og flere uføre, sier han.

Fornøyd og tvilende

Fagforbundets leder Mette Nord er delt i sitt syn på forslagene.

– Vi er fornøyd med at utvalget har tatt utgangspunkt i at arbeidsmiljøloven er en vernelov, og at de fastslår at omfattende endringer vil kunne gi uheldige virkninger. Det er bra at utvalget ikke foreslår endringer i de ytre rammene for arbeidstid, sier hun.

Fagforbundet stiller seg derimot tvilende til om de foreslåtte endringene i gjennomsnittsberegningen av arbeidstid og nedkorting av hviletid er riktig vei å gå.

DÅRLIGERE VERN:
Helsearbeidere får mindre innflytelse over egen arbeidstid hvis flertallet i Arbeidstidsutvalget får det som de vil.

– Det er viktig å understreke at dagens lov- og avtaleverk svarer på bemanningsutfordringene i helsesektoren. Eventuelle endringer i arbeidstida er isolert sett ingen løsning på dette problemet. Økt bemanning og flere hele stillinger er løsningen, sier Nord.

Hver fjerde arbeidstaker i Norge jobber skift eller turnus. For disse foreslår utvalget endringer i gjennomsnittsberegning av alminnelig arbeidstid, arbeidsfri og utarbeidelse av turnus- og skiftplaner. Arbeid mellom klokka 21 og 23 skal ikke lenger være nattarbeid, men defineres som kveldsarbeid, dersom arbeidstakeren er enige.

Uenig mindretall

Et mindretall på tre av elleve eksperter flagget uenighet i Arbeidstidsutvalget om flere av forslagene, blant annet turnus- og skiftordninger.

HER ER DE VIKTIGSTE FORSLAGENE FRA ARBEIDSTIDSUTVALGET:

Arbeidsgiver kan uten å avtale med verken tillitsvalgt eller arbeidstaker bestemme følgende om gjennomsnittsberegning av alminnelig arbeidstid:

- Arbeidstida skal ikke overstige 10 timer i løpet av 24 timer.
- Arbeidstida skal ikke overstige 48 timer i løpet av 7 dager. (Dette er det samme som arbeidsgiver i dag kan avtale med arbeidstaker, men mindre enn det arbeidsgiver kan avtale med tillitsvalgt.)
- Arbeidstida skal i løpet av fire uker ikke bli lenger enn 38 eller

36 timer i uka (følger av reglene i §10-4).

- Forslaget innebærer at rammene for hva arbeidsgiver kan bestemme uten avtale er strengere enn rammene for det som kan avtales.

Veien videre

- Arbeids- og sosialdepartementet har sendt forslaget ut på åpen høring med høringsfrist 1. juli.
- **Alle kan gi høringssvar på nettsida regjeringen.no**
- Etter høringsrunden vil departementet ta stilling til om det blir oppfølging i form av lovforslag.

VIKTIGE FORSLAG

Daglig arbeidsfri

Dagens regel:

- Arbeidstaker skal ha minst 11 timer sammenhengende arbeidsfri i løpet av 24 timer, men arbeidsgiver kan avtale med lokal tillitsvalgt i virksomhet med tariffavtale om unntak fra regelen. Arbeidsfri skal ikke være kortere enn 8 timer i løpet av 24 timer ved slik avtale.

Utvalgets forslag:

- Arbeidsgiver kan bestemme at den daglige arbeidsfrie perioden settes ned til 9 timer – uten å inngå avtale med verken arbeidstaker eller tillitsvalgte. Det skal settes et tak for antall kortere hvile som er mulig for den enkelte arbeidstaker i løpet av en gitt periode

Kveldsarbeid og nattarbeid

Dagens regel:

- Arbeid mellom klokka 21 og klokka 6 er nattarbeid.
- Nattarbeid er bare tillatt dersom arbeidets art gjør det nødvendig.
- I virksomhet som er bundet av tariffavtale kan arbeidsgiver og tillitsvalgte skriftlig avtale et annet tidsrom på minst 8 timer mellom klokka 00 og klokka 6. Arbeid på to skift som legges mellom klokka 6 og klokka 00 regnes ikke som nattarbeid.

Utvalgets forslag:

- Det bør være større anledning til å arbeide mellom klokka 21 og 23, uten at det regnes som nattarbeid, på initiativ fra arbeidstaker og etter avtale med arbeidsgiver
- Forslaget innebærer ikke en generell endring av definisjonen av nattarbeid eller at arbeidsdagen utvides, men at man for eksempel kan slutte to timer før og ta disse timene igjen mellom klokka 21 og 23.
- Hviletida på 11 timer gjelder hvis ikke kortere hvileperiode er avtalt med tillitsvalgt.

Alle kan gi høringssvar på nettsida regjeringen.no

– De som jobber i helsesektoren har høy arbeidsbelastning, uforutsigbare dager, høyt stressnivå og ubalanse mellom innsats og belønning. Medbestemmelse om arbeidstid er viktig for å redusere belastningene, sier Fafos forskningsleder Kristin Alsos, som er en av de tre i utvalgets mindretall.

– I dag kan de tillitsvalgte være med på å påvirke at turnusen ikke blir verre enn den er. De er med på å bestemme. Flertallet vil flytte makta til arbeidsgiverne, sier Alsos om forslaget.

Mindretallet mener også at det er sannsynlig at arbeidsgiverne vil bruke mer gjennomsnittsberegning av arbeidstida, og dermed mindre overtid.

– Det betyr mindre penger på lønnslisten, sier Kristin Alsos.

Mindretallet peker dessuten på at mer bruk av gjennomsnittsberegning vil begrense ansattes muligheter til å bli fritatt fra arbeid på grunn av helsemessige eller sosiale grunner.

Også når det gjelder arbeidsfri mellom vaktene, vil Arbeidstidsutvalgets flertall overføre makt fra arbeidstakere og fagbevegelsen til arbeidsgiverne.

– Både arbeidsmiljøloven og EUs arbeidstidsdirektiv sier at man skal ha minimum 11 timer hvile i døgnet. Med dette forslaget kan arbeidsgiver pålegge ansatte ned til 9 timer hvile uten å avtale med verken arbeidstaker eller tillitsvalgte.

Mindretallet mener dette «vil bidra til ytterligere risiko».

«Endringer i arbeidstida løser ikke bemanningsutfordringene i helsesektoren. Det gjør flere hele stillinger.» Mette Nord, Fagforbundet

**Inntil
40%**
rabatt + fraktfri
levering til nærmeste
terminal ved kjøp over
4.995,-

Ny garderobe i 2016?
Mer plass på enkleste mulige måte!
Fordelene med en skyvedørgarderobe er mange. Du slipper skapdører som alltid står i veien, du får benyttet deg av areal som ellers står ubrukt, og når du bak skyvedørene monterer en innredning med hyller, buksehengere og kleshengere, får du en praktisk garderobe som gir mer plass enn den tar!
Vi har både utvalget og de gode prisene – **besøk oss i dag på www.grontfokus.no**

Tlf. Kundesenter 38 18 18 18:
man-fre 08-15.30. Se åpn.tidene
for butikkene på Alnabru og Kr.Sand
på www.grontfokus.no

Kampanjen varer t.o.m. 7. mars.
Fraktkostnad tilkommer.
For fullstendige vilkår se
www.grontfokus.no

 GRØNT FOKUS
www.grontfokus.no

Fagforbundets utdanningsstipend

Fagforbundets utdanningsstipend har som formål å støtte opplæringstiltak og kompetanseutvikling for yrkesaktive som har vært medlem i minst seks måneder. Det gis ikke støtte til utgifter som dekkes av andre, f.eks. arbeidsgiver eller Nav.

Stipendordningen gjelder ikke lærlinger, elev- og studentmedlemmer. Likevel kan tidligere yrkesaktive medlemmer som går inn i en studiesituasjon og derved får redusert sin kontingent, søke stipend en gang pr. kalenderår.

Det kan søkes om støtte til:

• Utdanninger ved universiteter og høyskoler • Utdanninger i videregående skole og grunnskole (ny sjanse) • Etter- og videreutdanninger på ulike utdanningsnivåer • Praktisk kandidatopp-læring • Yrkesfaglige kurs • Lese- og skrivekurs med data

Kategori 1: Alle typer grunn-, etter- og videreutdanninger på hel- eller deltid som er formelt kompetansegivende (eks. gir studiepoeng) eller har en varighet på 80 timer eller mer.

Det utbetales halvparten av egne dokumenterte utgifter. Det utbetales inntil kr. 12.000,- pr. kalenderår.

Kategori 2: Kortvarige yrkesfaglige kurs med en varighet på mindre enn 80 timer. Det utbetales halvparten av egne dokumenterte utgifter. Det utbetales inntil kr. 3.000,- pr. kalenderår.

Lese- og skrivekurs

Lese- og skrivekurs dekkes med inntil kr. 10.000,- inkludert data-tekniske hjelpemidler pr. kalenderår.

Det kan søkes støtte til:

• Kursutgifter • Eksamensutgifter • Påkrevd materiell/utstyr (Kjøp av datatekniske hjelpemidler: 25% dekkes inntil kr. 2500,-) • Merutgifter til opphold utenfor hjemmet (kun overnatting)

Følgende dekkes ikke:

• Tapt arbeidsfortjeneste • Reiseutgifter • Diett/mat

Det er krav om originaldokumentasjon på alle utgifter i tillegg til dokumentasjon på hva arbeidsgiver eller NAV dekker. Dersom disse ikke dekker noe, skal dette også bekreftes.

Søkere må ha vært yrkesaktivt medlem i minst seks måneder for å kunne søke om stipend. Det kan kun søkes om utdanningsstipend til en utdanning en gang pr. kalenderår. Søknaden må fremmes før utdanningen er avsluttet. Det behandles ikke søknader hvor egne utgifter er mindre enn kr. 1500,-.

Søknadsskjema og søkerveiledning finnes på www.fagforbundet.no eller ved henvendelse til Fagforbundet.

omtanke
solidaritet
samhold

FAGFORBUNDET

www.fagforbundet.no

Før Ola By Rise hadde rukket å begynne som kommunaldirektør i Trondheim, hadde han fått over 150 eposter. Da er det bra med erfaring i å håndtere medietrykk.

Stayeren

Ola By Rise

Alder: 55 år.

Sivilstatus: Gift, tre barn.

Bakgrunn: Målvakt for Rosenborg og landslaget. Trenerkarriere i Rosenborg, Ranheim og landslaget. Journalist og redaksjonssjef. Forfatter og prisbelønnet barnebokanmelder. Mottatt Kniksenprisen som årets målvakt og Kniksens hederspris.

Aktuell: Ny kommunaldirektør for kultur og næring i Trondheim.

Han er en inkluderende fyr, Ola By Rise. Når både han og journalisten har vært supportere av den engelske fotballklubben Stoke siden tidlig 70-tall, er det fort gjort å rote seg inn i anekdoter og historier langt ut på gressmatta.

Flere ganger snur han seg mot fotografen: – Han vi snakker om nå...

Og så forklarer han kort. Her skal ingen holdes utenfor.

Nå er trådene samlet – fra et liv som toppspiller og trener, fra medieerfaring både i og utenfor redaksjonene og forfatterskap, og med en universitetsutdanning i bunnen – til en stilling som kommunaldirektør.

Det sies at hardt arbeid slår talent, hvis talentet ikke arbeider hardt.

På mange måter er det en kortversjon av hvordan Ola By Rise ble en toppkeeper og fra nyttår også kommunaldirektør for kultur og næring i Trondheim.

Han har rett og slett jobbet hardt for det, og i motsetning til mange av dagens toppidrettsutøvere har han både en universitetsutdanning og en yrkeskarriere utenfor fotballen.

– Jeg tror nok at stayerevne og gjennomføringsevne har vært min styrke. Både på banen og utenfor banen, sier han.

Vi kan illustrere det med to eksempler.

Lerkendal en høstkveld i 1977: 16 år gammel skal Ola By Rise ta en femmeter, men misser og sender ut en svært dårlig ball. Tilfeldighetene vil at Ham-Kams storscorer Pål

Jacobsen har stoppet for å knyte ei skolisse. Han oppfatter lynraskt situasjonen, snapper ballen, runder keeper og scorer. Mer ydmyket kan ikke en fotballkeeper bli. Kampen endte 6–2 til Hamar-laget.

Ikke alle klarer å reise seg etter å ha fått en sånn trøkk som 16-åring. Da kan det være fristende å synke ned i selvmedlidenhet og bestemme seg for aldri mer å sette sine bein på en fotballbane.

Ola By Rise gjorde ikke det. Han tok med seg en ball og gikk ut i hagen. Der begynte han å trene utspark med stille ball. Gang etter gang etter gang etter gang.

Han har aldri misset en femmeter senere.

Vi hopper 18 år fram i tid. Lerkendal en septemberveld i 1995:

Stillingen er 1–1 i Rosenbergs første Champions League-kamp mot Blackburn. Et presist innlegg er på vei mot hodet til Alan Shearer, en av de beste spissene i Europa. Han treffer godt, og ballen suser ned mot stolperota.

Slik beskriver Ola By Rise selv situasjonen i sin bok *Ballens bane*: «Jeg er en eneste hurtig refleks, utløst av en registrering som ikke passerer det bevisste nervesystemet før alt er over.»

Han rekker akkurat å skyve ballen i stolpen og ut. Det er en matchavgjørende redning, en prestasjon som ikke blir mindre av at Rosenborg vinner 2–1.

Dette er en redning som kanskje ikke hadde vært mulig hvis han ikke hadde tilbrakt lørdager og søndager på treningsfeltet

sammen med Bjørn Hansen i uke etter uke, måned etter måned, år etter år.

Der ble refleksene automatisert, der ble grunnlaget for nettopp en slik matchavgjørende redning lagt.

Det handler om stayerevne og gjennomføringsevne.

Han var i utgangspunktet ikke noe ekstremt talent. Eller han kom kanskje ikke fra den riktige skolen. Han ble i alle fall bare reservekeeper på B-laget til Strindheims lilleputtlag inntil førstekeeperen selv ga beskjed om at han sluttet. Han skulle nemlig begynne å røyke.

Derfra og gjennom karrieren var det den lidenskapelige iveren, den indre drivkraften og innsatsviljen som førte Ola By Rise til Rosenborgs førstelag og til landslaget.

– Det fins sikkert vidunderbarn, men de er ikke mange. Vi andre må jobbe beinhardt for å komme dit vi vil, sier han.

Han har vært lagbygger i mange år som assistenttrener og hovedtrener for Rosenborg, assistenttrener for landslaget, og fram til i fjor høst hovedtrener for førstedivisjonsklubben Ranheim.

Men nå skal midtbanestrateger byttes ut med strategiske rådgivere. Fotballresultater skal erstattes av politiske tilbakemeldinger og vedtak. Og ikke minst skal publikums jubel forhåpentligvis erstattes med tilfredse innbyggere og et næringsliv som syns Trondheim er en attraktiv by å bo i.

– Det er det aller viktigste, sier Ola By Rise, – at innbyggerne er fornøyd.

Som kommunaldirektør skal han fronte avdelingens arbeid utad. Som både spiller og fotballtrener har han god erfaring i å håndtere stor interesse:

– Bare ett minutt etter at en redning har endret alt – seier eller tap, opprykk eller ned-

Foto: SCANPIX

– Jeg har brukt tida etter at jeg sluttet som Ranheim-trener i fjor høst og fram til jeg begynte i denne jobben til å fullføre masteren min. Det var vel på tide å få den ferdig, sier han.

Mye har handlet om fotball for Ola By Rise. Men ikke alt. Han har deltatt i trøndersk mesterskap i rock som trommeslager i punkbandet «Edge», og han har mange år som journalist både i Adresseavisen og Arbeider-Avisa.

Selv om han etter hvert ble heltids fotballspiller og trener, fortsatte han som barnebok-anmelder for Adresseavisen, og i tillegg til fotballprisene sine, fikk han i 2003 NBU-prisen av norske barne- og ungdomsbokforfattere for sine bokenmeldelser.

Det gir også noen større dimensjoner på livet når du mister broren din 23 år gammel. Det er sorg, det er savn, det er alt det praktiske som må gjøres, spørsmål om hva som kanskje kunne vært gjort annerledes, og det er livets små tannhjul som så smått må ruller forsiktig i gang igjen.

Da blir resultater og reaksjonsevne plutselig ikke så viktig lenger. Inntil såret langsomt blir et arr, noe du alltid bærer med deg selv om livet etter hvert kommer i gjenge igjen.

Nå er han klar for et nytt kapittel i livet og nye utfordringer. Og hvis noen spør om hemmeligheten bak hans suksess, har han gode forutsetninger for å svare som skribenten og forfatteren Mark Twain: «Det finnes bare én hemmelighet bak all suksess, og det er hardt arbeid.»

Men kanskje er Ola By Rise for høflig til å ta med fortsettelsen: «Det er sikkert derfor det er en hemmelighet for veldig mange.»

rykk – så skal du gi en kommentar som både skal være reflektert, raus og gjerne visjonær. Jo, jeg har fått trene en del på å takle medie-trykk, sier han.

Men strategien fra cupfinalen i 1991, da Rosenborg tapte for underdog Strømsgodset, og en skuffet By Rise gikk rett i garderober i stedet for opp på kongetribunen, tar han ikke med seg.

– Jeg var fast bestemt på ikke å si et ord. Det var en dårlig strategi. Men jeg lærte av den, sier han.

En fotballtrener får god erfaring i å håndtere mennesker, både stjerner og grovarbeidere.

– Jeg skal ikke dra sammenlikningen for langt, men også i jobben som kommunaldirektør handler det om å inspirere folk til å spille hverandre gode, jobbe sammen som en gruppe med felles mål og eierskap til et felles resultat, sier han.

I tillegg har han teorien i orden. Ola By Rise er cand. mag. med fagene historie, psykologi og norsk. Han har også nettopp sendt inn sin masteroppgave i organisasjon og ledelse ved NTNU i Trondheim.

Retro musikkanlegg 7-i-1

NOSTALGISK UTENPÅ - **HIGHTECH** INNI

Veil.: 4.199,-
Kun:
3.699,-

OPPGRADERT MODELL
BESTSELGER!
KUN HOS OSS

Inkl. DAB+ og Bluetooth!

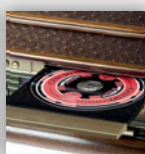

 Bluetooth™

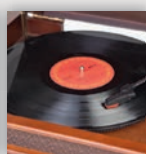
DAB+
Digital Audio Broadcasting

DAB+ og FM-radio

CD-spiller

Platespiller

Kassettspiller

USB-lagring/-avspilling

USB minnepinne 8 GB

Reservestift

Platerengjøringssett

Platebord

- Innebygd DAB+ radio med teleskopisk antenne • Bluetooth for avspilling av lydfiler fra smartphone eller nettbrett
- FM-radio og 75 Ohm husantenneinngang • Integrerte stereohøytalere 2 x 5W (RMS) som gir god lyd • Equalizer med 5 ulike valgmuligheter for klang
- Platespiller for LP'er (33), singleplater (45), "steinkaker" (78) • Kassettspiller med hurtigspoling • Programmerbar CD-spiller for audio-CD og Mp3-CD
- USB-inngang for avspilling og lagring av musikk fra radio, plater, CD, kassett, Mp3-disc og Bluetooth • Inngang for eksterne avspillingsenheter
- Tilkobling av eksterne høyttalere mulig (forsterker nødvendig) • Fjernstyring av alle funksjoner via godt lesbart LED-vindu • Norsk bruksanvisning
- Språkvalg i display: norsk, svensk, engelsk, tysk, nederlandsk • Flott kabinett i massiv eikefinér • Mål (b/d/h) 51x35x22 cm (42/52 cm åpnet)

For ekstra tilbehør, se småbildene med hvit bakgrunn

Informasjon og bestilling:
www.powermaxx.no Tlf: 38 26 45 52

POWERMAXX

Fagbladets ekspertpanel

Fagbladet viderefremidler spørsmål av allmenn interesse om blant annet tariffavtaler, juridiske arbeidslivssaker og -lover, videreutdanning og spørsmål angående LO-favør og Sparebank 1 til et ekspertpanel. Ekspertene i dette nummeret:

Arne Løseth

Tariff

Spørsmål som angår tariffavtaler og forhandlinger.

Magne Gundersen

Forsikring

Spørsmål angående LO-favør og Sparebank 1.

Arne Bernhardsen

Arbeidsmiljø

Spørsmål om helse, miljø og sikkerhet på arbeidsplassen.

Brev som ikke kommer på trykk, blir ikke returnert. Vi har dessverre ikke anledning til å svare på henvendelser som vi ikke finner plass til i bladet. Hvis du får problemer på arbeidsplassen, ta først kontakt med din lokale tillitsvalgte. Det er derfor hun eller han er der.

Skal AMU behandle eller beslutte?

SPØRSMÅL: I arbeidsmiljøutvalget (AMU) hos oss er det blitt en vane at vi fatter «vedtak», men det er vanskelig å vite hva som ligger i begrepet. Det er i alle fall ikke sikkert at ledelsen gjør noe med det slik vi hadde forutsatt. Mange ganger ender det med at arbeidsgiver sier at de har styringsrett. Hvor går grensene? M.T.

SVAR: Etter hver sak dere behandler, bør dere formulere vedtakene som «tatt til orientering», «AMU gir virksomheten råd om...» eller «AMU beslutter at...» Det er en god skikk og skaper klarhet for alle om hva AMU har gjort.

Vi må skille mellom AMUs oppgave i å behandle en rekke saker, og der AMU kan beslutte. Skjematisk kan vi si at arbeidsmiljøloven skiller på følgende måte:

Behandle: § 7-2 (2, 3 og 4), første og andre setning.

Beslutte: § 7-2 (4), tredje og fjerde setning, og (5).

AMU har myndighet til å vedta at arbeidsgiver skal gjennomføre konkrete tiltak dersom det er for å verne arbeidstakeres liv eller helse.

Tiltakene skal være hjemlet i loven, og AMU skal sette en tidsfrist for gjennomføringen.

Når det er sagt, vil det være situasjoner innenfor behandlingssakene som kan ende som konkrete tiltak.

Derfor blir det litt problematisk å skille så

strengt. Et eksempel: AMU behandler innkjøp av nye maskiner. I de fleste tilfellene gir AMU et råd til virksomheten, eller nøyer seg med å ta den framlagte informasjonen til orientering. Betingelsene er at brukerne er involvert i innstillingen, at arbeidsmiljøfaktorer er nøye vurdert, og at maskinene er etter dagens standard osv. Men i vårt tilfelle nøyer

ikke AMU seg med det; det fremmes en kriterieliste for maskinene som ytterligere øker sikkerheten eller reduserer faren for unødvendig ergonomisk belastning. Det koster penger, men flertallet i AMU står på sitt og vedtar at bedriften skal... I slike tilfeller ender

altså en behandlingssak etter arbeidsmiljølovens § 7-2 (2) som et beslutningsvedtak etter aml § 7-2 (5).

Hvis AMU har fattet et beslutningsvedtak, må arbeidsgiveren påklage vedtaket til det lokale arbeidstilsynet for vurdering, og det må skje uten unødig opphold. I slike tilfeller har ikke arbeidsgiver styringsrett.

I rådgivende vedtak vil det derimot være opp til arbeidsgiver å gjennomføre tiltaket med de ressurser som kan avses og bestemme når det kan gjøres. I utgangspunktet forventer vi likevel at et samlet råd fra AMU blir fulgt opp av ledelsen. Tilliten baseres på en gjensidig forpliktelse.

Arne Bernhardsen, redaktør i Gyldendal Arbeidsliv

På gamlehjem

SPØRSMÅL: Min mann skal flytte på sykehjem mens jeg fortsetter å bo hjemme. Må jeg kjøpe en egen innboforsikring nå? Mannen min er LO-medlem, men ikke jeg. S. H.

SVAR: Du trenger ikke kjøpe ny forsikring. Kollektiv hjemforsikring fra LO-favør gjelder begge steder, både på sykehjemmet og i egen bolig. Det spiller heller ingen rolle hvem

av dere som er LO-medlem. Hvis du hadde kommet på sykehjem først, ville dere også vært dekket både på institusjonen og i egen bolig.

Magne Gundersen, forbrukerøkonom i Sparebank 1

Ferie eller avspasering?

SPØRSMÅL: På jobben hos oss opparbeider de fleste tid til avspasering. Tidligere har vi fått beskjed om at det er helt greit å bruke disse timene i mellomjula. Vanlig kontortid er fra klokka 8.00 til 16.00 med fleksitid. I mellomjula har vi åpent 9.00–14.00.

Mange av oss har søkt om og fått godkjent avspasering i mellomjula, men nå snudde ledelsen i starten av desember. De bestemte at vi som har feriedager til gode, må ta ut disse før avspasering.

Flere av oss føler oss «snytt», blant annet fordi vi «taper» tre timer for hver dag vi tar feriedag i mellomjula.

Kan ledelsen bestemme dette?

L.F

SVAR: Ifølge ferieloven har arbeidsgiver plikt til å sørge for at arbeidstaker får sin feriefritid innenfor ferieåret. I så måte vil arbeidsgiver ha dekning for å mene at ferie skal tas ut før bruk av avspasering.

Ferieloven sier virkedager og ikke timer. Så uansett om du har åtte eller fem timers arbeidsdag, er en feriedag brukt. Men det er åpning for å inngå skriftlig avtale (les arbeidsgivers velvilje) om forskuddsferie eller overføring av ferie til påfølgende ferieår.

Arbeidsgiver har også styringsrett over når de ansatte kan avspasere timer/dager. Avspasering er lite lovregulert, men det kan være nedfelt lokale avtaler eller retningslinjer.

Det blir jo et spørsmål om det er så lurt å spare opp avspaseringstimer hvis det er vanskelig å få avtalt uttak etter arbeidstakers ønsker.

Arne Løseth, rådgiver i forhandlingsenheten

familiemiddag
skitun jobb!
julekonsert

Ødelagt varmepumpe

SPØRSMÅL: Varmepumpa vår er ødelagt, og fagfolk konkluderer med at kompressoren er havarert. Dekker innboforsikringen en slik type skade?

J. T.

SVAR: Varmepumper er å betrakte som en fastmontert bygningsinnretning, på linje med en peisovn eller en varmtvannsbereyder. Den er da en del av bygningen og ikke en del av ditt innbo. Dermed er ikke skader på varmepumper dekket av Kollektiv hjemforsikringen fra LOfavør.

Men det er ikke sikkert du må ta hele regningen alene. Jeg ville undersøkt om det finnes gjeldende garantier fra leverandør eller produsent. Alternativt ville jeg meldt skaden til selskapet som forsikrer boligen din. Det kan hende at husforsikringen dekker den type skade som du har opplevd.

Magne Gundersen, forbrukerøkonom i Sparebank 1

Har jeg brilleforsikring?

SPØRSMÅL: Jeg har reiseforsikring og kollektiv hjemforsikring i LOfavør. Dekker noen av disse forsikringene tap eller skade på briller? Jeg fikk tilbud fra en optiker om å kjøpe egen brilleforsikring, og lurer på om det er lurt.

M.S.

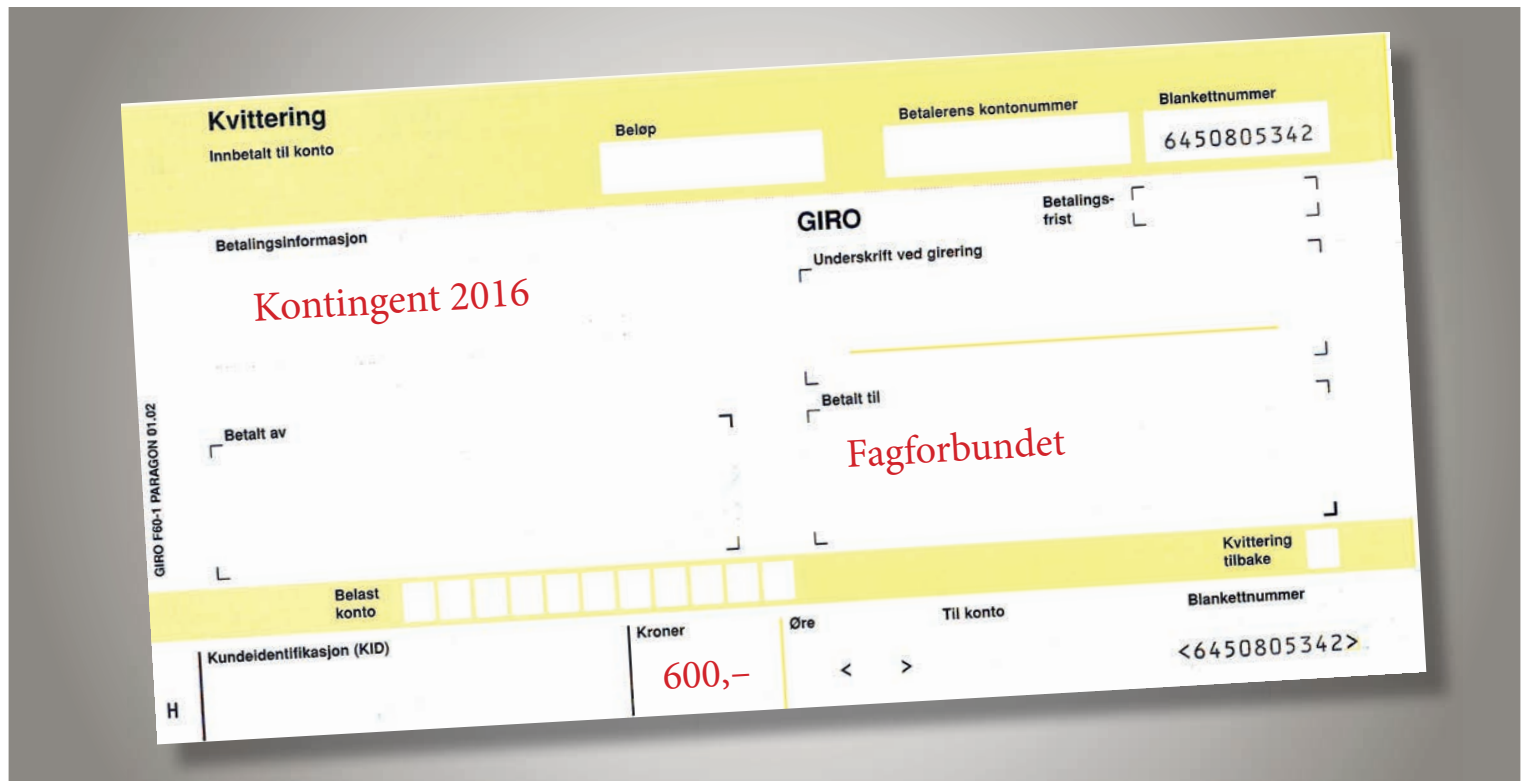
SVAR: Hjemforsikringen dekker skader på brillene hjemme ved tyveri, brann eller ulykke. Du kan også være dekket om brillene blir skadet ved et uhell eller en tabbe. Egenandelen er 3000 kroner. Reiseforsikringen dekker

tyveri av brillene, men ikke hvis du mister dem, legger dem fra deg eller du selv skader dem ved et uhell. Det er ingen egenandel i reiseforsikringen ved tyveri.

Jeg er skeptisk til forsikring av enkeltgjenstander som ikke er spesielt verdifulle. Årsaken er at

forsikringen blir ganske dyr i forhold til risikoen og verdien av gjenstandene. Et godt råd er å forsikre seg mot katastrofene, men vurdere å droppe å forsikre seg mot de små uhellene.

Magne Gundersen, forbrukerøkonom i Sparebank 1

KONTINGENTEN ØKER

Kontingenten for pensjonistene i Fagforbundet øker fra 457 til 600 kroner. Fagforbundets pensjonistleder påpeker at det fortsatt lønner seg å være medlem.

Tekst: VEGARD VELLE

Fagforbundet er det eneste av LO-forbundene som beholder pensjonistene som ordinære medlemmer. Over 100.000 av de 350.000 medlemmene i Fagforbundet er pensjonister eller uføre.

Nylig bestemte landsstyret i Fagforbundet å øke kontingenten for pensjonistene for å redusere forbundets utgifter knyttet til pensjonistmedlemskapet. Fra fylte 76 år er medlemskapet gratis.

– Pensjonistene bør fortsette å være med i Fagforbundet, og det er fremdeles økonomisk gunstig å være med, sier Bjørg Hageløkken, leder av Fagforbundets pensjonistutvalg.

Lønnsomt medlemskap

Selv med den nye kontingenten på 600 kroner får pensjonistene mye igjen for å være med i Fagforbundet. For det første får de dekket kollektiv hjemforsikring, som koster 840 kroner, Fagforbundet betaler medlemskapet i Pensjonistforbundet på 130 kroner, og i tillegg har etterlatte krav på 18.014 kroner (en femdel av grunnbeløpet i folketrygden) fra stønadskassa.

Gjennom det kollektive medlemskapet i Pensjonistforbundet får medlemmene medlemsbladet Pensjonisten, og bidrar til at Pensjonistforbundet fortsetter å være en sterk organisasjon som

LØNNSOMT: Pensjonister har store fordeler av å fortsette medlemskapet i Fagforbundet selv om kontingenten øker, mener Bjørg Hageløkken i forbundets pensjonistutvalg.

kjemper for pensjonistenes interesser og legger press på politikerne. Også Fagbladet inngår som en del av pensjonistkontingenten

Har politisk innflytelse

– Fagforbundet er det eneste forbundet hvor du fortsatt kan ha politisk innflytelse og få gjennomslag for dine politiske saker. Pensjonistene har de samme rettighetene som andre medlemmer, med tilgang både på lokale og sentrale møter, påpeker Hageløkken.

Fakturaen til medlemmer uten avtalegiro sendes ut rundt 1. mars, med forfall ca. 1. april. Medlemmer som betaler via avtalegiro, må huske å heve beløpsgrensa.

«Tillit gir deg livskraft og yrkesstolthet som du tar med deg i møte med pasienter og pårørende.» **Side 42**

Seksjonsleder Raymond Turøy

Helse og sosial

■ Får jobb med funksjonshemning

Oslo kommune etterlyser kvalifiserte folk med nedsatt funksjonsevne. Hittil har 13 fått vikariat, fast eller midlertidig jobb. **Side 30**

■ Fra rus til vanlig liv

På Jegersberg gård utenfor Kristiansand får tidligere rusmisbrukere hjelp til å mestre et vanlig liv. Fast arbeidstid og egne mentorer er noe av resepten. **Side 36**

■ En påkjenning å gå til sak

FOKUS: Folk som blir utsatt for seksuell trakassering på jobben, vegrer seg for å klage til sjefen og går sjelden videre til retten med dette. Vi trenger større åpenhet rundt temaet, skriver journalist Guri Charlotte Wiggen. **Side 40**

Foto: Christian Vassdal

Nyttig opplæring på sykehus

Et tett samarbeid mellom Hersleb videregående skole og Oslo universitetssykehus skal sørge for at Sarah Jensen (t.v.) og Esra Duran får best mulig utdanning som helsesekretærer. **Side 32**

Flere ønsker læreplass

Av totalt 28.000 søkere til læreplass, har 19.000 fått godkjent lærekontrakt, viser tall per 1. januar 2016. Antall søkere har økt hvert år de siste årene, og det er nå 14 prosent flere søkere enn for fire år siden. Det var 1100 flere søkere nå enn på samme tid i fjor.

En lavere andel enn på samme tidspunkt i fjor fikk godkjent sin lærekontrakt. Likevel gikk antallet personer som fikk godkjent lærekontrakten opp med 350 personer, siden antallet søkere gikk enda mer opp.

Økningen har vært størst i helse- og oppvekstfag og service og samferdsel. Det har vært en nedgang i design og håndverk og restaurant- og matfag. Les mer om saken på Utdanningsdirektoratets nettsider. VV

Refleksjonskort om enslige mindreårige flyktninger

Os kommune i Hedmark har utarbeidet et refleksjonsverktøy med om lag 125 kort knyttet til arbeidet med enslige, mindreårige flyktninger. Kortene har en utfordring, et dilemma eller et case som skal gi grunnlag for etisk refleksjon. Kortene kan brukes i grupper hvor deltakerne deler tanker rundt dilemmaet – uten nødvendigvis å finne en løsning. Det følger med et spilleregelkort som beskriver hvordan dette verktøyet kan brukes. Kortstokken kan bestilles fra Os kommune. KES

Foto: Eivind Semneset

KAN IKKE SVARE: – Denne meldingen kan jeg ikke svare på uten hjelp, sier kvinnen og viser fram en sms fra kommunen.

Får ikke lest egen digipost

Bergens innbyggere får en sms når kommunen har sendt post til dem. Men ikke alle har tilgang på internett.

En kvinne i et av Bergens kommunes bosentre – et botilbud for personer med psykiatriske lidelser – har ikke råd til å abonnere på internett. Når hun får sms fra kommunen om at det ligger post og venter på henne i hennes digitale postkasse, må hun ha hjelp for å åpne den. En som ikke bor på sentret, må stille sin maskin og nettet til hennes rådighet.

Brev til politikerne

Kvinnen, som vil være anonym, har skrevet brev til byråd for helse og omsorg Rebekka Ljosland hvor hun

forklarer sin egen og medboernes økonomiske situasjon. Hun ber om at de sørger for at beboerne på bosenteret får tilgang på internett.

Audun Pedersen i Byrådsavdeling for sosial, bolig og inkludering forteller at om lag 60 tjenestemottakere bor

Audun Pedersen. Han ser at de derfor har små muligheter til å prioritere egne midler.

– Kvinnen argumenterer godt for at kommunen skal sørge for å få installert internett på bosentre, og vi vil prøve å finne en løsning, sier han.

Norges sikre digitale postsystem

på denne typen bosentre. De har et styrket tilbud som blant annet inkluderer bolig, måltider og fastlege på linje med beboere på sykehjem.

Skjønner argumentene

– Denne brukergruppa beholder bare 25 prosent av pensjonen sin, opplyser

Den anonyme kvinnen er svært fornøyd med det hyggelige brevet hun mottok fra byrådsavdelingen. Her takker de for at hun har tatt opp spørsmålet, og lover

at de vil prøve å finne en løsning.

– Bergen har en egen etat, Etat for boligforvaltning, som bygger, eier og drifter alle kommunal utleieboliger. Denne etaten har nå spørsmålet til vurdering, opplyser Audun Pedersen.

Tekst: KARIN E. SVENDSEN

Nytt nettkurs i helsearbeiderfaget

Fagakademiet (FA) fikk raskt de første påmeldingene da de i januar lanserte et kurstilbud for framtidige helsefagarbeidere på nett.

– Kurset bygger på læreplanene og skal forberede og dyktiggjøre

kandidatene til den teoretiske delen av fagprøven, sier kompetanserådgiver Øyvind Tingstad i FA.

Målgruppa er praksiskandidater, altså voksne uten formell utdanning, men med lang og allsidig praksis og ønske om å gå opp til fagprøven. Tingstad tror tilbudet er spesielt godt egnet for praksiskandidater som bor slik at de ikke

har et fysisk opplæringsstilbud i nærheten. Siden kurset er nettbasert, kan kandidaten begynne når som helst og er ikke avhengig av skole- eller kursstart.

Kompetanserådgiveren oppfordrer interesserte til å gå sammen i studiesirkler for å støtte og hjelpe hverandre underveis.

– Men vi stiller også med lærere

slik at alle kandidatene, får støtte og hjelp når de trenger det. Vi har dessuten opprettet et forum slik at elevene kan kommunisere og hjelpe hverandre der, sier han.

FA har tilsvarende kurs i byggdrift og barne- og ungdomsarbeiderfaget. Medlemmer av Fagforbundet får rabatt på samtlige kurs i regi av Fagakademiet. KES

Ei bok hvor de gamle kommer til orde

Ni av Kirkens bymisjons virksomheter tilbyr skrivekurs med forfattere for brukere av dagsentra og sykehjem. Nå er et utvalg av tekstene samlet i ei bok som også rommer forfatterens tanker om møtene og betydningen av skriveprosessen og tekstene.

– I dette prosjektet virkeliggjøres målet om livslang læring og utvikling, på tross av sykdom og kognitive begrensninger, sier prosjektleder Gudmund Fosse.

– De gamle kommer til med sin egen stemme og dermed er boka og prosjektet med på å skape en motkultur til stereotypiene om eldre i media og i samfunnet for øvrig, sier han.

Prosjektlederen mener skrivekursene etterlater seg skatter av litt-rære tekster, levd liv, galskap, humor og visdom.

Boka kan bestilles via hjemmesidene til Kirkens Bymisjon. KES

Illustrasjonsfoto: colourbox.com

Nav reduserte trusler og vold mot ansatte

Vold, trusler og trakassering er utbredt i arbeidslivet. Heldigvis kan alle lære god konflikt-håndtering. Under følger noen tips.

Forebygging av vold gjennom god konflikthåndtering, risikovurdering og kommunikasjon var tema da Fagforbundet i Akershus inviterte til en fagdag med organisasjonspsykolog Ole André Bråten.

Nav fikk ned volden

Foredragsholderen, som har bakgrunn fra blant annet politihøgskolen, tegnet et bilde av et samfunn med stadig skarpere konflikter. Han viste for eksempel til en undersøkelse blant ansatte ved legevakta hvor en av seks av dem som hadde opplevd en voldssituasjon, hadde kjent frykt for ikke å overleve. Men han viste også at det nytter å forebygge.

Ansatte ved Nav-kontorene var utsatt for om lag 1260 truende situasjoner i 2012. To år etter var tallet økt til over

NYTTIG: Organisasjonspsykolog Ole André Bråten sammen med Nina Simonsen (SHS) og Gunn Korsbråten (SKA).

2200. Men etter at en ansatt ble drept, satset etaten sterkere på forebygging, og i 2014 var antall tilfeller av vold, trusler og trakasseringer redusert til færre enn 1200.

Beroligende

Et vennlig ansiktsuttrykk, et trygt blick og rolige kroppsbevegelser er, ifølge Bråten, første bud i forebygging av farlige situasjoner.

- Pasienten eller klienten må også oppleve å bli tatt på alvor. For ikke å egge til konflikt, anbefales bevissthet om konfliktdempende kommunikasjon.
- Still åpne spørsmål, be klienten fortelle og beskrive.

Gi små tegn i form av nikk eller mimikk på at du henger med og forstår. Korte pauser når du selv har ordet kan også dempe stressnivået.

Tekst og foto: KARIN E. SVENDSEN

PÅ JOBB

med god tilrettelegging

Da Marit Reitan Bø ble syk, fulgte tre år med dalende framtidstro. Men så søkte Oslo kommune etter kvalifiserte personer med redusert arbeidsevne.

Tekst: KARIN E. SVENDSEN Foto: ERIK M. SUNDT

Mens verden gikk videre og vennene suste bortover karriereveien, stod Marit Reitan Bø (35) igjen. Da hun ble syk, hjalp det lite med en bachelor i kultur og ledelse. Da konsentrasjonsevnen sviktet, hjalp heller ikke flere års erfaring som konsulent og produksjonskoordinator hvor hun hadde spilt en viktig rolle for flere sceneoppsetninger og filminnspillinger.

På et tidspunkt hun ikke kan tidfeste, skilte øynene lag. Marit Reitan Bø fikk dobbeltsyn, og etter hvert skjønte hun at hun ikke lenger kunne arbeide med det hun hadde utdannet seg til.

Ny opptur

Med en lidelse som er så energikrevende at konsentrasjonsevnen svekkes og arbeidskapasiteten blir redusert, var hun delvis ute av arbeidslivet i tre år. Marit Reitan Bø leste hundrevis av stillingsannonser, og sendte mange søknader uten å få napp. Hun innså at hun foreløpig ikke var i stand til å jobbe i full stilling, og at jobbsjansene var svært små hvis hun skulle fortelle at hun har redusert funksjonsevne.

Men en dag så hun en stillingsannonse hvor arbeidsgiver var ute etter folk med nedsatt funksjonsevne og de kvalifikasjonene hun hadde. Det var da hun fikk fast jobb i Oslo kommune.

Siden april 2014 har Marit Reitan Bø vært fast ansatt som rådgiver på Velferdsetatens kommunikasjonsavdeling i Oslo kommune. I likhet med tolv andre har hun kommet tilbake til arbeidslivet fordi hun har nedsatt funksjonsevne kombinert med en kompetanse som arbeidsgiver trenger.

Siden IA-avtalen ble inngått mellom partene i arbeidslivet første gang i 2001, har lite skjedd i forhold til delmål

AKTIV INKLUDERING

Oslo kommune startet i 2014 et prosjekt for å rekruttere mennesker med nedsatt funksjonsevne. Hittil er fem fast ansatt, fem er i midlertidig stilling og tre har fått vikariat.

Opplæringsansatte (traineer) får oppfølging av en mentor. De møtes også til månedlige samlinger i halvannet år etter ansettelsen.

- Ved **nedsatt funksjonsevne** kan en person arbeide 100 prosent med god tilrettelegging.
- Ved **nedsatt arbeidsevne** er vedkommende ikke i stand til å arbeide i full stilling.

2, den som omhandler inkludering av mennesker med nedsatt funksjonsevne.

– Men nå skjer det noe. Derfor sitter jeg her, smiler Marit.

Hun mener en helt konkret invitasjon til personer med funksjonshemning er nødvendig for å få tak i dem. For at Marit skal fungere optimalt, må hun selv gjøre sitt beste, arbeidsgiver må legge til rette, og helsevesenet og Nav må opptre hensiktsmessig.

Spiller på lag

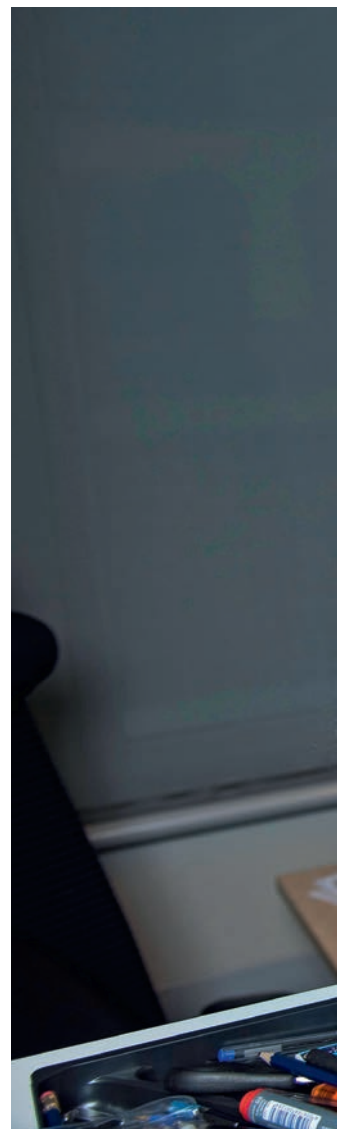
En viktig grunn til at Marit Reitan Bø klarer seg så godt i den nye jobben, er at hun er ei åpen og kul dame, skal vi tro Guri Skansen, leder på kommunikasjonsavdelingen.

En annen grunn er at avdelingen jobber som et lag.

– Vi som jobber her, er godt samsnakka. Og alle vet hva de andre er gode på. Da er det lett å være leder, syns hun.

Skansen sier livet består av utfordringer og faser.

EN JUVEL: – Det kreves fleksibilitet av en leder når en av medarbeiderne har en funksjonsnedsettelse, mener Marit Reitan Bø. I bakgrunnen sjefen hennes Guri Skansen, som betegner den nyeste medarbeideren som en juvel.

– Som personalleder må jeg se de ansatte og legge til rette uansett om medarbeiderne har nedsatt funksjonsevne eller ikke. Vi har alle et liv, sier avdelingslederen.

Marit mener hennes uformelle mentor, en synshemmet kollega i Velferdsetaten, også har gjort tilpasningen til arbeidslivet lettere for henne.

– Ved å møte en annen med nedsatt syn, har jeg faktisk forstått mer av min egen situasjon. Dessuten har han kjempet for tilrettelegging av arbeidsplassen.

Fleksibel på tid og sted

Den eneste fysiske tilretteleggingen som er gjort for Marit, er at hun har fått et leseprogram på pc-en.

– Jeg trenger først og fremst fleksibilitet både på arbeidstid og -sted, sier Marit.

Det går med en del tid til møter med Nav, undersøkelser og behandling. Dermed blir det færre timer på jobb, og iblant er det praktisk å arbeide hjemmefra.

Stabil, lav sysselsetting

Målet med avtalen om inkluderende arbeidsliv er å redusere sykefraværet, rekruttere personer med nedsatt funksjonsevne og beholde eldre arbeidstakere lenger i arbeidslivet. Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at bare 43 prosent av personer med nedsatt funksjonsevne er sysselsatt. Tallet for befolkningen generelt er 74 prosent. Av dem som står utenfor arbeidslivet, ønsker 27 prosent å arbeide.

– Det mangler ikke på gode intensjoner, men IA-avtalen har hatt klart minst effekt i forhold til delmål 2 om inkludering av mennesker med nedsatt

funksjonsevne, sier Lilly Ann Elvestad, generalsekretær i Funksjonshemmedes fellesorganisasjon.

Hun sier Nav gjør en god jobb i forhold til mange mennesker med redusert funksjonsevne.

– Men Nav alene kan ikke løse problemet. Jeg tror dette feltet må løftes opp til et tverrsektorielt ansvar. Alle gode krefter må spille sammen for å skape mindre stillinger for mennesker med nedsatt arbeidsevne, og legge til rette for dem som har redusert funksjonsevne uavhengig av om arbeidsevnen deres er redusert eller ikke.

Elever slapp til på sykehus

Norges beste utdanning for helsesekretærer! Det er hva Oslo universitetssykehus og Hersleb videregående skole har satt seg som mål å skape. De er på god vei.

Tekst: VEGARD VELLE Foto: CHRISTIAN VASSDAL

Helsesekretær-elevene ved Hersleb får nå en bedre og mer praksisnær utdanning enn tidligere. I samarbeid med Oslo universitetssykehus (OUS).

Tidligere klaget sykehuset over det faglige nivået på nyutdannete helsesekretærer som de mente var for lavt. Men sykehuset gjorde ikke noe med saken selv. Avdelingene sa de ikke hadde tid til å ta imot elever i praksis. Svært få helsesekretær-elever fikk dermed praksisplass, og resultatet ble at nyansatte måtte få unødvendig lang opplæring på sykehuset.

– Nyutdannete helsesekretærer manglet grunnleggende kompetanse, forteller Monique Renée Bennett, spesialrådgiver i direktørens stab, ved OUS.

Elevene var rett og slett ikke oppdatert på de omfattende og komplekse behovene ved et stort sykehus, og skolen kunne ikke erstatte med teori det praksis ville gitt elevene.

Redd helsesekretæren skulle dø ut

Den ufullstendige læringen frustrerte også Marit Buøy, avdelingsleder i helse- og oppvekstfag ved Hersleb videregående skole. Til slutt følte hun at det fikk være nok. Hun kontaktet kontorfaglig nettverk ved Ullevål sykehus og ba om et møte. Og sammen ble skolen og sykehuset enig om at sykehuset skulle ta inn 50 praksiskandidater fra vg2 helseservice og vg3 helsesekretær.

I dag oppsummerer sykehuset, skolen og elevene

selv den nye praksisopplæringen som en kjempe-suksess.

– Vi var bekymret for at helsesekretærfaget skulle dø ut. Utdanningen svarte ikke til våre behov, og vi var nødt til å gjøre noe, forteller Monique Renée Bennett.

Også lærerne har lært

– Arbeidsflyten på sykehus er svært kompleks. Elevene lærer best av å være til stede og bli rettleidet av faglige forbilder. I tillegg går sykehusene gjennom en rivende utvikling, og teorien på skolen klarer ikke formidle hele bildet. Eleven må se og erfare det, forteller Marit Buøy.

Hun er overrasket og glad over de raske og positive ringvirkningene ved skolen.

– Endringer skjer raskt i sykehusene, og elevene snapper det opp før lærerne. Samarbeidet har rettet søkelyset mot de svake punktene ved skoleundervisningen. Lærerne ved Hersleb har skjönt at de er nødt til å oppdatere seg oftere for å kunne henge med i svingene, forteller hun.

Sykehuset tilbyr nå hospitering for at lærerne skal få oppdatert kunnskap.

Høyt tempo

Elevene lærer også helt andre ting enn Hersleb skole hadde mulighet til å lære bort. For eksempel har elevene blitt satt inn i helsesystemet Dips – et pasi-

UNDER UTDANNING: Esra Duran (t.v.) og Sarah Jensen skal bli helsesekretærer og har praksis ved Oslo universitetssykehus.

SAMARBEID SKOLE–SYKEHUS

- Oslo universitetssykehus tar imot 50 helsesekretærelever fra vg2og vg3 på Hersleb videregående skole.
- Samarbeidet involverer rundt 95 personer, inkludert elever, lærere og veiledere.
- Til sammen 34 ansatte ved sykehuset er veiledere for elevene.

HELSESEKRETÆRER

- Helsesekretærene arbeider ved legekontorer, sykehus, bedriftshelse-tjenester, helsesentre (helsestasjon, helsehus, vaksinasjonskontor) og Nav.
- Vanlige arbeidsoppgaver er sekretær- og kontorarbeid, laboratoriearbeid og serviceytelse overfor pasienter.
- 445 helsesekretærer ble autorisert i 2014.

FORNØYDE: Elevene Esra Duran (t.v.) og Sarah Jensen er blitt supermotiverte etter at de fikk helsesekretær-praksis ved sykehuset.

entadministrativt system som elevene ikke har tilgang til på skolen.

Dessuten blir elevene kastet ut i en realistisk arbeidssituasjon med høyt tempo, frister og prioritering av oppgaver.

Henvisninger skal for eksempel vurderes, og innkallinger må sendes ut innen ti dager, ikke tretti, slik det var før endringen i pasient- og brukerrettighetsloven. Også den medisinske terminologien er lettere å lære i en praksissituasjon.

– Vi ber veilederne ha høye ambisjoner og gi elevene utfordringer. Vi er stolt av at de blir tatt på alvor, forteller Buøy.

Også veilederne lærer

Også på sykehuset har veilederne blitt mer bevisst på arbeidsoppgavene sine gjennom oppfølgingen av elevene.

– Veilederne reflekterer mer over faget sitt og har fått vekket sovende perspektiver på egen praksis. Det har blant annet ført til at vi er blitt bedre til å kommunisere med pasientene, mener Bennett.

«Jeg er veldig fornøyd med Hersleb videregående skole. Skolen har hjulpet meg og sørget for at jeg er kommet så langt som i dag.»

Esra Duran.

Etter at den nye sykehuspraksisen kom i gang, har søkertallet til helse- og oppvekstfag økt betraktelig.

Fraværet har gått betraktelig ned, først og fremst fordi elevene lærer mye av praksisen og ser nytten av den. Er elevene borte uten gyldig fravær fra sykehuset når de har praksis, blir det raskt fulgt opp.

– Vi holder elevene i hånda og sier til dem at de er representanter for skolen og yrket. Og ikke minst seg selv. Derfor må de skjerpe seg, forteller Marit Buøy.

Lærer hygiene og taushetsplikt

På skolen snakker de om rollen og ansvaret elevene har som medarbeidere. Temaer som blir diskutert er hygiene, taushetsplikt, fagterminologi, om å gå tjenestevei og forventninger til arbeidstakeren – som å delta i lunsjen, møte presis og være med på møter.

På sykehuset gjennomfører elevene varierte oppgaver; de koder behandlingene, tar imot henvendelser, sørger for god pasientflyt og skriver journaler etter diktat.

Får ta blodprøver

– Vi ser at praksisen er lagt til rette ulikt for ulike elever. Noen avdelingsledere er flinkere til å la elevene få prøve seg. For eksempel får noen elever ta blodprøver, mens andre ikke slipper til, forteller Buøy.

Helsesekretæren er gjerne den første og siste som pasientene har kontakt med på sykehuset. Helsesekretæren vet når Olsen og Hansen er ventet til sykehuset, kjenner til avdelingens behandlingstilbud og sørger for at innkallingene er i orden.

Færre klager enn noensinne

– Vi har aldri hatt så mange praksiselever ved sykehuset som nå. Samtidig har vi heller aldri hatt så få klager. Det virker som elevene er bedre forberedt, sier Monique Renée Bennett.

Ved karaktersetting blir sykehuset og veilederne tatt med på råd. I praksis betyr det at evnen til å kommunisere med pasienter og kolleger er blitt en viktigere del av vurderingen enn før.

– Elevene kan i større grad enn før vise hvem de er. Karakterene dreier seg ikke lenger bare om prestasjonene på skolebenken, forteller Buøy.

De to håper at flere sykehus og flere videregående skoler i Oslo blir inkludert i samarbeidet. Målet er å bli landets beste utdanning for helsesekretærer.

SAMARBEIDER: Monique Renée Bennett ved Oslo universitetssykehus og Marit Buøy ved Hersleb videregående skole sto på for at helsesekretær-elever kunne få praksis ved sykehuset.

Motiverende praksis

– Det er noe helt annet å ta blodprøver på pasienter enn å ta den på hverandre. Pasientene kjenner vi ikke på forhånd, og vi vet ikke hvordan de vil reagere, sier Esra Duran.

Sammen med Sarah Jensen tar hun vg3 helsesekretær på Hersleb videregående skole i Oslo. Teorien får de på skolen, men praksisen har de på Oslo universitetssykehus to ganger i uka. Skolen og sykehuset forventer at de skal møte presis, overholde taushetsplikten, vise interesse og være aktive og seriøse.

Lærer fortære

– Praksisen gir oss økt motivasjon og lyst til å lære mer, så vi henger med alt som skjer på jobben, forteller Sarah Jensen.

– På sykehuset må vi for eksempel bruke medisinsk terminologi på morgenmøtene. Da ser vi nytten av de ukentlige gloseprøvene i medisinske termer på skolen.

Elevene kastes ut på dypt vann, men faste veiledere tar godt vare på dem. I ekspedisjonen tar de imot pasienter, ordner med betaling, skriver prosedyrer og diagnosekoder. På kontoret skriver helsesekretæren epikriser ut fra lydfiler fra legene.

Mye kontorarbeid

– Da jeg gikk andreåret, vg2, måtte jeg observere mange av prosedyrene som jeg får praktisere nå på tredjeåret, forteller Esra Duran. I fjor var hun på kirurgisk poliklinikk, i år er hun på akuttmedisinsk.

– I år gjør jeg mindre kontorar-

beid. Fra klokka 7.30 til 12 tar jeg blodprøver og EKG. Mellom 12 og 14.30 skriver jeg logg.

Både Esra og Sarah har måttet lære seg pasientstyringsprogrammet Dips, og de syns det er fryktelig mange knapper og valg der.

Skryter av skolen

– Jeg er veldig fornøyd med Hersleb videregående skole. Skolen har hjulpet meg og sørget for at jeg er kommet så langt som i dag, forteller Esra.

Nå har også flere av vennene hennes startet på skolen. Og de angrer ikke, forteller hun.

Men en ting kan skolen bli flinkere til – på forhånd å fortelle hvor elevene skal ha praksisen sin, slik at de kan begynne å gjøre seg klar tidligere, mener Esra og Sarah.

– Hadde jeg fått vite hvilken avdeling jeg skulle hatt praksisen min ved tidligere, ville jeg besøkt den på forhånd, sier Esra.

Begge syns også det kunne være fint med mer varierte arbeidsoppgaver. Noen av praksiskandidatene er nesten bare på kontoret og får ikke ta blodprøver, EKG eller være i laboratoriet. Men etter at sykehuset har fått øynene opp for hva elevene kan bidra med, er det blitt lettere å slippe til i praksis der også, tror de.

ESRA

SARAH

På veien til et VANLIG LIV

Kristin Baatz holder beboerne på Jegersberg gård i strammere tøyler enn hestene. Men smilet sitter løst.

Tekst: NINA BERGGREN MONSEN Foto: EVA KYLLAND

Det ligger trygghet i de strenge rammene vi har på Jegersberg, sier Baatz. Hun er sosionom og jobber som stallsjef og mentor på gården, som er et rehabiliteringssenter for rusavhengige.

Gården utenfor Kristiansand har ingen låste dører.

– Men vi har ikke rom for folk som ønsker «å ta en sprekk», sier hun.

Og regelen om at alle måltider spises sammen er ren medisin, ensomhet er den største risikofaktoren for rusavhengige, fortsetter Baatz.

Rusavhengige sliter ofte med lav selvtillit, har slitt ut eller mistet familien sin, og må velge bort tidligere venner for det nye, rusfrie livet. På Jegersberg blir de del av et fellesskap som øver seg på et vanlig liv i jobb og uten rus.

Dobbeltkompetanse

På seg selv kjenner du andre, sies det. Baatz har brukt flere år av livet sitt på å ljuke og holde ting skjult. Nå kommer erfaringen som rusavhengig til nytte i jobben med å hjelpe andre tilbake til et rusfritt liv.

– Da det bodde en mamma her, merket jeg at hun fant støtte i at jeg også var mor. At jeg også hadde følt meg mislykket, sier Baatz.

– Tida er det beste vi har på Jegersberg gård. Det tar mange år å innse at du skal leve rusfritt resten av livet. Å kunne bo med folk som sier det til deg, og viser at de selv har klart det, det tror jeg er nyttig, legger hun til.

Leser signalene

Trond Offergaard har en bachelor i idrett og har gått livets harde skole, ifølge ham selv. Den skolen inkluderte rus,

og dette har gitt ham spesialkompetanse i å kjenne lusa på gangen. En nyttig kompetanse i jobben som mentor på Jegersberg gård.

– Jeg ser signalene før sprekken kommer, sier han, og legger til at fellesskapet også er nyttig for å forhindre sprekker. Ingen får mulighet til å isolere seg.

Hittil har ikke rehabiliteringssenteret opplevd at noen har sprukket.

– Det er ikke usunt å ha rustanker. Det er bare bra å få de tankene fram. Det er hva du gjør med tankene som er avgjørende, sier Offergaard.

Jobben på Jegersberg påminner ham om hvor han selv har vært.

– Det er et helt annet liv å være i aktiv rus enn å være her. Jeg kan ikke fortrenge mine svarteste dager. For det er der jeg havner hvis jeg ikke fortsetter å utvikle meg videre, sier Offergaard.

God blanding av folk

Sammensetningen av folk, fra ansatte med brukererfaring til en daglig leder som har vært hotelldirektør, er nøkkelen til stedets suksess, mener fagansvarlig Ingelill Lærum Pedersen på Jegersberg.

– Modellen virker fordi kommunen har turt å høre på dem som har brukererfaring, sier Pedersen.

Hun tviler dessuten på at Jegersberg ville hatt like hårete mål med en sosionom som daglig leder i stedet for en sjef med erfaring fra næringslivet.

Jula illustrerer godt hvor nyttig det er at de ansatte har ulik bakgrunn. Fagansvarlig og daglig leder planla innkjøp av juletre og drømte om hvor fint det skulle bli å pynte til jul på den ærverdige gården.

FRI DRESSUR:
Rutiner og faste
regler gir trygghet
til beboerne,
sier Kristin Baatz,
stallsjef og mentor
på Jegersberg
gård.

JEGERSBERG GÅRD

- Jegersberg gård i Kristiansand drives gjennom et interkommunalt samarbeid mellom kommunene Kristiansand, Søgne, Vennesla, Songdalen og Lillesand.
- Tilbyr bolig og arbeidsplass til rusavhengige.
- Beboerne får kommunal leiekontrakt når de flytter inn.
- Grunnmuren i rehabiliteringsmodellen består av tid, fellesskap, mentorordning og kvalifisering.
- Arbeidsdagen på gården er fra 7.00 til 15.30.
- Gården driver hundedagshjem, selger og hogger tømmer på oppdrag og leier ut stallbåser og hester.
- En serviceavdeling tar hageoppdrag på bestilling.

Til slutt måtte Offergaard si ifra.

– Det er ditt eget behov for julestemning du tilfredsstiller, sa han til Pedersen. For beboerne hater jula, slik han selv og Baatz også har gjort.

– Det ga meg noe å tenke på, sier Pedersen.

– Samtidig er det en del av rehabiliteringen å gjøre høytider overkommelig. Vi skal gi beboerne nye minner å knytte til disse dagene, legger hun til.

Fra avrusning til vanlig liv

Pedersen har jobbet med rusproblematikk i over ti år, men har først nå forstått hvor mye det faktisk krever å bli rusfri.

– Det fins mange bra tiltak i behandlingstjenestene, men det er mangel på hjelp til å klare livet etter at behandlingen er ferdig. Å bli fysisk frisk går relativt fort, men å lære seg å leve et rusfritt liv, tar lang tid, ifølge Pedersen.

Jegersberg fyller gapet mellom behandling og vanlig liv i bolig og jobb.

– Her øver vi på å stå opp om morgenen og klare å stå i vanskelige situasjoner på jobb, sier hun og legger til at de nesten ikke har sykefravær på gården.

En viktig del av arbeidstreningen er å lære seg både å ta imot og å gi tilbakemeldinger.

– Det er en viktig del av det vanskelige livet å klare å ta imot kritikk uten å ty til rus, sier Baatz.

MENTOR-ORDNING

Jegersberg gård er basert på en mentorordning hvor egenerfaring blir ansett som ressurs i rehabiliteringsarbeidet. Alle beboerne får en mentor når de flytter inn. Mentorene har kommet langt i sin egen rehabilitering, kjenner gården godt, er aktiv og en bidragsyter i fellesskapet. Når du blir mentor selv, beholder du fortsatt din egen mentor. Mentorene er representert i alle prosesser som foregår i driften av gården, som rekruttering, rehabilitering, arbeidslag, oppfølging og samarbeid internt og eksternt.

TROFAST: En av stallguttene på Jegersberg omtaler seg og hesten som et gammelt ektepar.

Hesteabstinens

Klokka er knapt sju, men i stallen er hestene godt i gang med dagens frokost. Lyden av hester som tygger høy er noe av det deiligste som fins, mener en av beboerne. Han vil ikke stå fram med navn, men er stallgutt på Jegersberg.

– Hvis jeg har det tøft på kvelden, setter jeg meg i båsen hos hesten min, sier han.

Han hadde glemt at han hadde drevet med hester som liten. Det var først da han kom i stallen at det demret for ham. Nå omtaler han seg selv og hesten han har ansvar for som et gammelt ektepar.

LURVELEVEN: Både store og små hunder går på hundedaghjemmet, men det er ikke alle som kan gå på tur samtidig, konstaterer hundepasseren og hennes mentor, Arild Strømmen.

Etter å ha forstuet to fingre, måtte han en gang holde seg borte fra stallen i to dager.

– Jeg fikk abstinenser, sier han og smiler. I motsetning til abstinensene som har revet i kroppen hans, er hesteabstinens noe positivt.

– Hun er en varmblodstraver, men var i ei ulykke da hun var liten. Det ødela sjansene for å bli konkurransehest, sier han og gir hoppa et nuss på mulen.

Hans hjerte har hun i alle fall vunnet.

Hundedaghjem

Hestenes rytmiske tygging blir brått avbrutt av et voldsomt leven fra gårdsplassen. Der har de første «barnehagebarna» til gårdens hundedaghjem ankommet. Blant logrende haler og ivrige bjeff noterer en av beboerne og hennes mentor hvilke hunder som har kommet og hvilke som passer til å gå på tur sammen.

Arild Strømmen er også mentor på gården og pleier å si at han har 20 års erfaring fra begge liv – som rusmisbruker og som rusfri.

– Alle beboerne har en mentor, og mange blir etter hvert mentor selv også, sier Strømmen og ser på den eneste kvinnelige beboeren akkurat nå.

– Hun skal ta over hundedaghjemmet snart, sier han og ser bort på hundepasseren som er tydelig klar for oppgaven.

– Dette er drømmejobben, sier hun og smiler.

UNIK TVERRFAGLIG UTDANNING MED FOKUS PÅ
ELDREOMSORG, DEMENS OG PALLIASJON

OMSORG VED LIVETS SLUTT – EN VERDIG ALDERDOM

Sjaff deg kompetanse og trygghet og bli en viktig ressursperson. Våre deltakere vil i løpet av studiet få faglig støtte til å utvikle prosjekt på egen arbeidsplass. Målgruppen er fagpersonale som arbeider med sårbare gamle.

1 deltager kr. 6.000,- | 2 deltagere kr. 10.000,-

Ytterligere deltagere kr. 4.000,- per person.

Studiet er for øvrig finansiert av Helsedirektoratet og Fagforbundet.

Utdanningen er ettårig, fordelt på 3 samlinger, totalt 9 dager.

OPPSTART KULL 18: 30. august 2016

Se verdighetsenteret.no for mer informasjon.

Ta gjerne kontakt: Siw-Anita Lien tlf.: 55 39 77 48
sal@verdighetsenteret.no

Verdighetsenteret
OMSORG FOR GAMLE

TROMS fylkeskommune
ROMSSA fylkkesuohkan

Fagskolen i Troms avd. Tromsø, Breivikalia 1, 9019 Tromsø

Ta Fagskoleutdanning som deltidsstudium over to år

Videreutdanning i

Helse, aldring og aktiv omsorg

Psykisk helsearbeid og rusarbeid

Fagskoleutdanninger er korte yrkesrettede videreutdanninger som bygger på videregående opplæring innen helse- og oppvekstfag eller tilsvarende realkompetanse.

- To videoforelesninger pr. mnd.
- To samlinger pr. semester i Tromsø à to dager
- Kan kombineres med jobb
- Gjør deg attraktiv i arbeidsmarkedet
- Gir grunnlag for lønnsøkning
- Gir deg faglig påfyll og spisser kompetansen din
- Gratis

For å søke gå til www.vigo.no, søknadsfrist er 15. april 2016. Besøk fagskolens hjemmeside www.nettfagskolen.no. Her vil du finne ytterligere informasjon om studiene. Oppstart blir september 2016.

Har du spørsmål ta kontakt på tlf. 77 78 88 00.

Følg Fagskolen i Troms avd. Tromsø
på facebook og Instagram.

frantz.no

praxis

...gjør dagen din behagelig

Modell 19218

Formsydd dame tunika.
Brystlomme og 2 romslige
lommer med trykknapp.
XS - 4XL

kr. 429,- inkl. mva

Koksgrå Lys grå Plomme-rød Marine Lys blå Navy

Modell 19220

Formsydd dame-
tunika med
v-utskjæring, korte
ermer og brystlomme.
XS - 4XL

kr. 429,- inkl. mva

Koksgrå Lys grå Plomme-rød Marine Lys blå Navy

Melange Stretch

Populær modeller i
lettstelt materiale

En serie med mange modeller,
hvor komfort, design og
funksjonalitet går sammen
i en behagelig enhet.
48% bomull/48% polyester/
4% EOL-stretch

Bestill og se det store utvalget på
www.praxis.no

Praxis
Arbeids- og Fritidsklær AS
Sjøtun Næringspark · 6899 Balestrand
Telefon 57 69 46 00

Hver sjette arbeidstaker av begge kjønn har vært utsatt for seksuell trakassering i Norge, ifølge forskere. Men få saker ender i rettsapparatet.

Guri Charlotte Wiggen

Frilansjournalist og styremedlem i Norsk Journalistlag Frilans.

Manglende åpenhet om seksuell trakassering på jobben

Seksuell trakassering er forbudt etter likestillingsloven paragraf 8. Det er domstolene som håndhever forbudet, men Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) mottar innklagede saker. Ombudet kan avgi en uttalelse om trakassering har funnet sted i strid med lovverket, men uttalelsen er ikke rettslig bindende.

Hver sjette arbeidstaker av begge kjønn har vært utsatt for seksuell trakassering i Norge, viser tall fra Statens arbeidsmiljøinstitutt. Ifølge Statistisk sentralbyrås levekårsundersøkelse for 2013 opplever 13 prosent av kvinner i aldersgruppen 16–24 år uønsket seksuell oppmerksomhet to ganger i måneden eller mer.

Overtrampet blir gjerne begått av en arbeidskollega. I mange av henvendelsene til LDO kommer det fram en ubalanse i maktforholdene. For eksempel kan en nyansatt bli trakassert av en som har vært ansatt en stund, eller det kan være en overordnet som trakasserer en underordnet.

Folk som har opplevd seksuell trakassering på arbeidsplassen bør ta kontakt med ombudet for å få veiledning. LDO kan vurdere om arbeidsgiveren har oppfylt sin plikt til å forebygge og forhindre seksuell trakassering. I en klagesak må arbeidsgiver redegjøre for sine

rutiner, og om hvilke tiltak som er iverksatt i den konkrete saken.

De som blir utsatt for seksuell trakassering på arbeidsplassen kan få søvnproblemer og miste lysten til å gå på jobb. Grunnen til at de vegrer seg for å klage til sjefen og ikke går videre til retten med dette, kan forklares med manglende åpenhetskultur om temaet, og at muligheten for å tape saken er stor.

«13 prosent av kvinner i aldersgruppen 16–24 år opplever uønsket seksuell oppmerksomhet to ganger i måneden eller mer.»

Svært få saker går videre til rettsapparatet i Norge. Av rundt 80 saker registrert i LDO de siste seks-sju årene, endte bare seks av dem i domstolen. Og bare en av sakene ble vunnet, ifølge en rapport publisert i juni 2014 – én kvinne fikk pengeerstatning for mén.

Kvinnen jobbet som frisør da hun i 2009 ble utsatt for grov seksuell sjikane fra sin mannlige sjef. Kvinnen måtte blant annet vaske sjefens hår mens han så på pornofilm. Ifølge kjennelsen fra lagmannsretten stilte han seg en gang så tett inntil henne at hun merket at han

hadde reisning. «Kjenn hvor hard den er. Den er til deg,» sa sjefen, ifølge dommen. Da kvinnen protesterte, fikk hun sparken. Lagmannsretten tilkjente kvinnen 80.000 kroner i oppreisning og 60.000 kroner i saksomkostninger.

De arbeidstakerne som går til sak, opplever det ofte som en stor påkjenning. De kan beskyldes for «subjektiv opplevelse», og saken ender ofte i ord mot ord. Den fornærmede har da kanskje blitt flyttet til en ny avdeling eller forlatt jobben, kanskje fått mén og i verste fall blitt ufør. Det fins også eksempler på saker som har blitt snudd helt på hodet, der den som trakasserer

ender med å saksøke arbeidsgiveren fordi han/hun har mistet jobben.

I Danmark er temaet høyt oppe på agendaen, og fornærmede kan regne med cirka 25.000 danske kroner i oppreisning. Men danske fagorganiserte er ikke fornøyd med erstatningsnivået. Summen har ikke vært oppjustert de siste 20 årene, ifølge Marianne Troelsen, journalist i Fagbladet 3F, som har skrevet mye om emnet.

3F har også vært interessert i hvordan det står til i nabolandene i nord. Etter en forespørsel fra dem om «erstatningsnivået ved sex-

Foto: colourbox.com

sjikane I Norge» ble det tydelig for meg at temaet er underkommunisert her på berget. Det finnes nemlig ikke noen oversikt i 2015 som definerer et gjennomsnittlig erstatningsnivå ved seksuell trakassering. Verken advokater, domstol eller likestillingsombud vet svaret. Temaet har inntil nylig vært lite belyst i medier og tidsskrifter.

Arbeidsrettsadvokat Harald Pedersen bekrefter at det ikke finnes noen oversikt over praksis ved seksuell trakassering i

Norge, og han sier det er svært vanskelig å vurdere erstatningssaker rundt krenkelser i arbeidslivet. Han undrer på om vi rett og slett ikke har nok juridiske muskler, og at nettopp dette kan være årsaken til at så mange ikke orker å stå opp mot trakasseringen.

For å få et godt arbeidsmiljø, er det grunnleggende å skape bevissthet om at seksuell trakassering faktisk er forbudt og kan betraktes som mobbing. Terskelen for å si fra må bli lavere, og kollegaer og ikke minst tillitsvalgte kan være gode støttespillere.

FORBUDT VED LOV

- Av 80 innmeldte saker til Likestillings- og diskrimineringsombudet fra 2007 til 2015, endte kun seks saker i domstolen.
- Bare én sak om seksuell trakassering (ikke overgrep) endte med oppreisningserstatning. Summen var på 80.000 kroner.
- Seksuell trakassering er forbudt ved lov og nedfelt i likestillingslovens paragraf 8.

Jakten på tilliten

Det er umulig å gå stødig gjennom livet uten tillit. Det gjelder ikke minst på arbeidsplassen. Ansatte i helsevesenet er avhengig av ulike typer tillit for å kunne gjøre en god jobb.

Du trenger faglig og profesjonell selvtillit for å gjøre arbeidsoppgavene dine på en tilfredsstillende måte. Du har den faglige tyngden som skal til for å hjelpe og gi omsorg, og du kjenner en indre drivkraft for å jobbe med mennesker. Men det er ikke nok. Vi er avhengig av at folk rundt oss stoler på at vi gjør en god jobb. Tillit gir deg livskraft og yrkes stolthet som du tar med deg i møte med pasienter og pårørende.

Fagforbundet er fanebærer for en rettferdig fordeling av godene i samfunnet vårt. Vi er heldige som bor i et land hvor alle har rett og krav på helsehjelp – fattig som rik. Den er en rettferdighet og verdighet som sitter dypt i røttene våre. Rettferdighet og verdighet

” «Tillit gir deg livskraft og yrkes stolthet som du tar med deg i møte med pasienter og pårørende.»

gjelder også i vårt møte med pasienter. Det gir tillit! Når du står der ved sykesengen, så vet den mindre ressurs-

sterke pasienten at han eller hun er like høyt prioritert som stortingsrepresentanten eller den velstående forretningsmannen.

Tillit er en bærebjelke mellom ansatte og ledelsen på jobben din. Du har valgt en tillitsvalgt til å ivareta dine rettigheter – og forventer at ledelsen lytter når han eller hun tar kontakt. Et godt forhold mellom tillitsvalgt og leder må pleies og dyrkes. Det er mye enklere å håndtere uenighet og vanskelige saker når partene har tillit til hverandre.

Det er mange som skal dra lasset i fellesskap på jobbene våre. Gjensidig tillit mellom ansatte og pasienter, og mellom ansatte og ledelse, er avgjørende for å skape den gode arbeidsplassen. Det tjener alle på.

Raymond Turøy
Raymond Turøy

Forfatterbesøk i Vest-Agder

Linn Herning (bildet) har besøkt Fagforbundet Vest-Agder og møtt alle seksjonslederne pluss ungdomstillitsvalgte. Herning ga i vår ut boka *Velferdsprofittø-*

fylker. Temaet er både viktig og interessant, og forfatteren er en strålende foreleser, sier en begeistret Randi Strøm, leder i Seksjon helse og sosial

rene, og tema var konkurranseutsetting og privatisering.

– Vi anbefaler gjerne et slikt seminar med Herning i andre

i Fagforbundet Vest-Agder.

Alle de om lag 40 møtedeltakere fikk et eksemplar av boka *Velferdsprofittørene*. KES

Oppdatert på sårstell

Sårbehandling er et viktig fagfelt for mange ansatte i kommunale institusjoner.

Derfor inviterte Fagforbundet Seksjon helse og sosial (SHS) i Vest-Agder sine medlemmer til et gratis kompetanseløft i sårbehandling. Eva Kronborg Heiberg, klinisk spesialist i sårbehandling ved Diakonhjemmet sykehus i Oslo, delte sin oppdaterte kunnskap med 75 kursdeltakere som til daglig

arbeider med sårstell, enten i institusjon eller i hjemmetjenesten.

– Heiberg foreleste med en entusiasme så det var en fryd å høre henne. Tilbakemeldingene og evalueringen etter kurset viser at slik opplevde også de andre deltakerne denne dagen, sier SHS-leder Randi Strøm i Vest-Agder.

Arrangør av fagdagen var Fagakademiet. KES

Nytt hefte

Seksjon helse og sosial (SHS) har nylig gitt ut et hefte om Helsefagarbeidere i kommunehelsetjenesten. Her er blant annet en orientering om utdanning og kompetanse. Behovet for heftet har dukket opp i kjølvannet av Samhandlingsreformen med stadig større krav til kompetanse i kommunale institusjoner og hjemmetjeneste. Her vil tillitsvalgte finne argumenter og muligheter for kompetanseheving dersom arbeidsgiver mener det er behov for å omgjøre stillinger. Hftet er gratis og kan bestilles via hjemmesidene til SHS. KES

Konferanse på Gol

Seksjon helse og sosial inviterer også i år til nasjonal fagkonferanse på Gol for alle som arbeider i ambulanse og AMK. På samme sted og tidspunkt arrangerer Fagforbundet nasjonal konferanse for barnepleiere og jordmødre. Fagakademiet er medarrangør av

begge konferansene som går fra 13. til 15. april.

Sentrale og tidsaktuelle temaer på konferansen er blant annet fysisk barnemishandling og kommunikasjon og etikk ved krybbedød og andre hendelser med barn. KES

FAG AKAD EMIET

Når du vil lære

Kompetanse bidrar til høyere kvalitet på tjenestene, mer fornøyde brukere og økt trygghet i jobben. Vi tilbyr kurs, bestillingsoppdrag, studier og konferanser rettet mot offentlig sektor.

Fra vårens kurstilbud:

- Nettbasert teori til fagprøve for barne- og ungdomsarbeider-, helsefagarbeider- og byggdrifteraget
- Eldrerådet i arbeid
- Fremtidens arkiv og dokumentcenter
- Konflikthåndtering - vold og trusler
- Med hodet kaldt og hjertet foran
- Ny arbeidsmiljølov - med vekt på endringer fra 1/7-15
- Rådet for mennesker med nedsatt funksjonsevne
- Saksbehandling og forvaltningsrett - 2 dager
- Vanskelige personalsaker - juss og krav til saksbehandlingen

Dette er kun et lite utvalg

– se mer på **fagakademiet.no**

fagakademiet.no • E-post: post@fagakademiet.no • Tlf.: 417 84 200

TUREN GÅR TIL UNGARN

Tveits Terapi- og Helsereiser as ønsker Fagbladets lesere velkommen med til Ungarns varme termalkildebassener og avslappende massasjer – et interessant, rimelig og avstressende feriemål!

- ❖ Kurs/Teambuilding for grupper i kombinasjon med bading, avslappende massasjer og fine opplevelser
- ❖ Helsereise – et påfyll av energi i en travel hverdag

Hjertelig velkommen for en hyggelig og uforpliktende turprat eller om du ønsker å få tilsendt en brosjyre!

post@tveitshelsereiser.no

www.tveitshelsereiser.no

41 76 42 79

95 99 45 20

NCL
NORWEGIAN
CRUISE LINE®

CRUISE TIL ASIA

MED NORWEGIAN CRUISE LINE 2016-2017

Østen er en ny cruisefavoritt, og i samarbeid med Norwegian Cruise Line tilbyr vi tre spennende cruiseturer i tidsperioden nov. 2016 til jan. 2017. Samtlige turer inkluderer bl.a. cruise med helpensjon, fly fra Oslo / Bergen t/r til cruisedestinasjon, samtlige transfers samt forhåndsbetalt tips.

Bestill innen 10. april og få all inclusive drikkepakke til en verdi av 550 kroner per pers/dag inkludert!

INNHALDSRIKT OG EKSOTISK FRA DUBAI TIL INDIA OG SINGAPORE

25 dager: Fredag 18. nov. til mandag 12. des. 2016
Overnatting i verdensbyen Mumbai – opplev Bollywood!

PRIS PER PERS.: FRA KR. 42.500,-

JUL- OG NYTTÅRSTUR FRA HONG KONG TIL SINGAPORE

17 dager: Onsdag 21. des. 2016 til fredag 6. jan. 2017
Julaften i Thailand, nyttårsaften i Kambodsja!

PRIS PER PERS.: FRA KR. 33.500,-

SØRØST-ASIA OG AUSTRALIA FRA HONG KONG TIL SYDNEY

25 dager: Lørdag 14. januar til tirsdag 7. februar 2017.
Opplev Vietnam, Thailand, Indonesia og Australia

PRIS PER PERS.: FRA KR. 46.900,-

Cruisespesialisten

Over 25 års erfaring, din trygghet

Tlf: 55 59 68 40 • Ulriksdal 1, 5009 Bergen
post@cruisespesialisten.com www.cruisespesialisten.com

PREST I ALL SLAGS VÆR

Kommunene Lurøy og Træna består av 2400 øyer, holmer og skjær. Dette er sogneprest Anders Roslands verden og hverdag.

Alltid på farten mellom husklyngene i havgapet, til en begravelse, en dåpssamtale, en siste nattverd, en konfirmasjonsleir. Presten blir et levende knutepunkt for øyboernes livsutfoldelse i en utfordrende natur.

Foto: EIVIND H. NATVIG/INSTITUTE

Sogneprest Anders Rosland bruker sin egen båt når han er på oppdrag i sognet. Det har gitt ham mange fine opplevelser, men av og til setter været en stopper for oppdraget.

Prosesjonen som følger kista til Johan Martinsen er på vei fra kapellet i Selvær til ferga som skal frakte den til kirkegården på den ubebodde øya Holmen. Der begraver innbyggerne i Selvær sine kjære.

11 år gamle Sanna Marie Lillegård Myhre står ved bestefars kiste mens båten transporterer Tormod Myhre til hans siste hvilested på øya Holmen.

Den siste samtalen: – Vi ses snart igjen, sier Anders Rosland. – Hvor da? spør Manda, mens Anders' finger peker opp mot himmelen. Manda strekker hendene etter og tar imot prestens budskap.

Noen ganger låner Anders Rosland en robåt for å få ro til å samle tankene. Her ute på vannet går neste preken over fra idéstadiet til å bli konkrete formuleringer som menigheten får høre neste søndag.

Også en prest må ha privatliv. Noen ganger er det godt og nødvendig å bare kunne sitte i hengekøya i presteboligen med den yngste datteren på fanget og koble alt annet ut.

Sogneprest Nikolaj Steen i Rødøy underviser konfirmanter i Kirkehelleren, en grotte i fjellet på øya Sanna, som med sine steinformasjoner kan minne om et alter og en prekestol. Den omtales også som «Naturens egen katedral».

DROPPER UT

AV NAV OG INN

FRAFALL I VIDEREGÅENDE SKOLE

En av tre som starter i videregående opplæring, fullfører ikke. I OECD-landene fullfører 70 prosent av elevene i videregående opplæring på normert tid. Tilsvarende tall for Norge er 57 prosent. Etter to år øker gjennomføringsgraden til 85 prosent for OECD og 72 prosent i Norge.

Fullført videregående opplæring blir vurdert som et minimum av utdanning for en vellykket inngang og karriere i arbeidslivet.

Kilde: Utdanningsforbundet

I SKOLEN

25 ungdommer har funnet veien tilbake til skolebenken ved Jessheim videregående skole siden 2012. De har innsett at det ikke er så gjevt å være på Nav. Fire Nav-veiledere hjelper dem gjennom den sårbare overgangen.

Tekst: VIBEKE LIANE
Foto: NYEBILDER.NO/ARASH NEJAD

Skolen har ord på seg for å være et skinnende eksempel på Navs arbeid i videregående skole.

Fem jenter i tredje klasse har benket seg rundt møtebordet. Tre av dem forbereder seg på fagbrevet som barne- og ungdomsarbeidere til våren. En av jentene går i lære for å bli konditor. Den femte er på sporet av en ny retning i livet. For noen måneder siden var jentene avskrevet av de fleste. De var i ferd med å havne blant de utskjelte naverne. Så ble de fanget opp og hanket inn i forsøket med Nav-veiledere i videregående skole og sluset tilbake til skolebenken.

Fire dager i uka er ungdommene i praksis. Den femte er de på skolen. Jentene har en individuell plan som de har laget sammen med Nav-veilederne. Klassen de går i har 11 elever.

Gryende fagstolthet

Ungdommene ramler ned i stolene som slappe sakko-sekker. De fikler med mobilene, lua, håret. Nav-veilederne Tove Tømte og Karina Damstuen spør hvordan arbeidsdagene har vært den siste uka. Den framtidige konditoren forteller om stablene med kaker hun har bakt. Men jo da, det var morsomt å få det til. Hun retter seg i stolen.

– Og hvordan går det hos dere? Er det mange syke unger på denne årstida? spør

SUKSESSPROSJEKT

Ifølge den lokale evalueringen ligger suksessen i fleksibiliteten:

- Organisering av fagene tilrettelagt rundt elevene, for eksempel bare matematikk i en periode.
- Kombinasjonstiltak, eleven jobber i en periode og går på skole i en periode.
- Mulighet for å bytte utdanningsprogram hvis eleven har valgt feil.
- Inntak gjennom hele året.
- Intensivkurs i matte, norsk, samfunnsfag, kroppsøving for dem som ikke har bestått i faget.

Karina Damstuen henvendt til de andre jentene.

– Ja, mange i personalet er syke også. Da faller det mer på meg, sier en av jentene.

Hun forteller at en av ungene hadde sagt stygge ting til henne.

– Da ble jeg morsk i målet, og guttungen hørte etter med en gang. Det var fint å oppleve, smiler den framtidige barne- og ungdomsarbeideren.

– Jeg skjønner at det er en jobb hvor jeg må tåle å høre en del dårlige ting. Du vet fulle folk og barn, smiler hun.

– Foreldrene da? fritter Tømte.

– Jeg synes det er rart at de som har litt eldre unger, slutter å spørre om hvordan dagen deres har vært. Vi er mer sammen med ungene mens de er våkne enn det foreldrene er, sier en av jentene.

De framtidige fagarbeiderne osrer av faglig stolthet. Forteller at de kjenner igjen situasjoner i barnehagen fra lær bøkene. De ser at kunnskapene de har ervervet seg, fungerer i jobben.

Sosiologer i Nav

Og det setter veilederne pris på.

– Rollen vår var ikke gitt da prosjektet startet i 2013. Målet er å hindre frafall i videregående opplæring, forklarer Tove Tømte, veileder ved Nav Eidsvoll.

– Vi jobber med elever i en sårbar overgang i livet, utfyller Karina Damstuen, veileder ved Nav Nannestad.

Nav i Nes, Eidsvoll, Nannestad og Ullens-

aker har hver sin Nav-veileder på skolen.

Tømte og Damstuen er utdannet som sosiologer.

– Vi har kunnskap om skolen og Nav som maktinstitusjon. Vi ser hvilken handlingskompetanse ungdommen trenger for å håndtere konkurransesamfunnet og arbeidslivet, utdyper Damstuen.

Fire dager i uka jobber de på skolen. Den femte dagen jobber de på sine respektive Nav-kontorer, hvor de er ansatt i ungdomsteamet.

Del av skolens team

Jessheim videregående skole har 1200 elever. De fire Nav-veilederne er en del av skolens Team for elevtjenester, som består av fem sosialpedagoger, miljøarbeider og helsesøster. Ved behov tar skolen kontakt med Oppfølgingstjenesten (OT), PPT-tjenesten, psykologer, Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk og rustjenesten.

Ingen i teamet for elevtjenester har sosialfaglig utdanning.

– Målet er ikke at vi skal ha flest mulig yrkesgrupper

i teamet, men at vi dekker elevenes behov, også dem som har med forholdene i hjemmet å gjøre. Vi er opptatt av å gi ungdommene best mulig hjelp, raskest mulig, slik at de kan konsentrere seg om skolegangen, understreker viserektor Kristina Samsing, ansvarlig for Team for elevtjenester.

– Nav-veilederne gir skolen flere instanser til å hjelpe ungdommen. Og de kan bruke de

GODE HJELPERE: Nav-veilederne Tove Tømte (t.v.) og Karina Damstuen hjelper ungdommer tilbake på skolebenken.

verktøyene som Nav har til rådighet. Det har en forebyggende effekt, og kan bidra til at flere fullfører skolegangen. Noe som gjør at flere kommer i varig arbeid, sier Samsing.

En dag i uka har Nav-veilederne døra åpen for elever som trenger voksenkontakt. Der får de råd og informasjon om tjenester fra Nav. Rundt 140 ungdommer har brukt tilbudet.

– Veien er kort til Nav for dem som ikke fullfører videregående. Oppfølgingstjenesten på skolen og ungdomsteamet i Nav følger dem opp. Det er viktig at ingen mister stafettpinen i den såre overgangen for ungdommen, sier Tømte.

MUNTERT ROLLESPILL: Nav-veileder Tove Tømte (t.h) søker jobb, mens elever ved Jessheim videregående skole har roller som bryske sjefer. Fra venstre Ingvild, Karoline, Bjørg Jenny, Silje, Alice og Nav-veileder Karina Damstuen.

NAV-VEILEDER I VGS

Et forsøk som skal forebygge frafall og integrere ungdom i arbeidslivet i regi av Arbeids- og velferdsdirektoratet og Utdanningsdirektoratet.

Skolene som er med i forsøket, har yrkesfag, mer enn 500 elever og betydelig frafall, og ligger i områder med sosiale problemer og levekårsproblemer.

33 Nav-kontorer med til sammen 45 veiledere på 28 videregående skoler over hele landet, er med.

Målet er at Nav-veilederne finner modeller for samarbeidet mellom Nav-kontorene og skolen.

VELLYKKET OG UTFORDRENDE

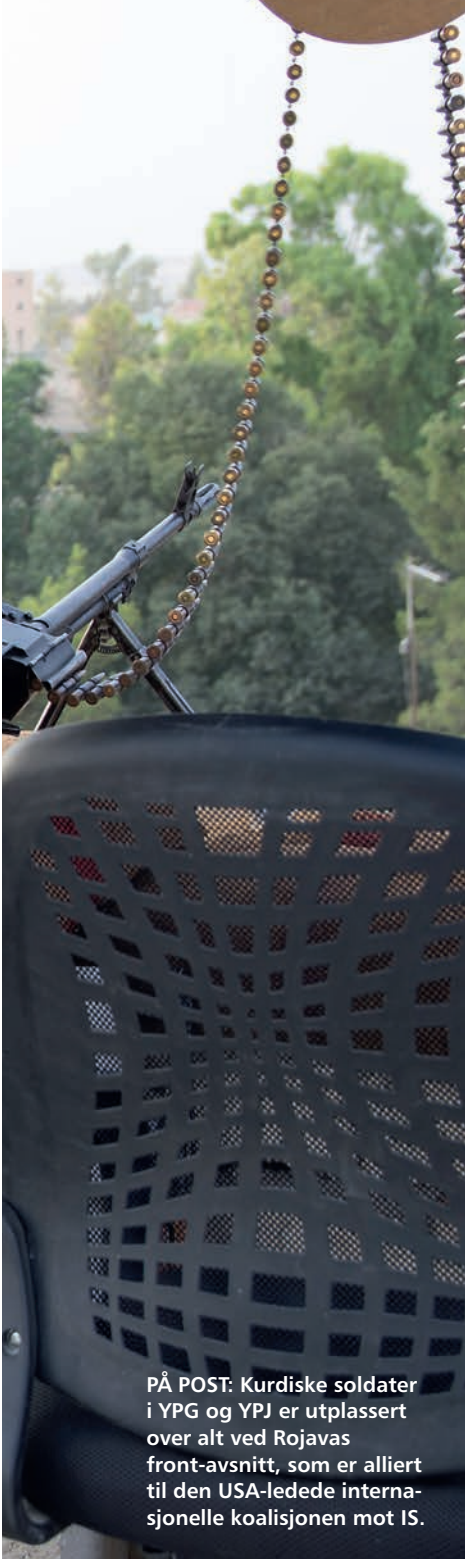
Arbeidsforskningsinstituttet (AFI) og Høgskolen i Oslo og Akershus har evaluert prosjektet. I rapporten heter det blant annet at partenes innsats samordnes på en bedre måte enn tidligere og at de har gitt en klarere rollefordeling. Oppfølgingsprosjektet har styrket det tverrsektorielle samarbeidet på lokalt plan mellom Nav, Oppfølgingstjenesten og skolen, og partene har utviklet hensiktsmessige kombinasjoner av arbeidsrettede Nav-tiltak og videregående opplæring.

Samtidig har samarbeidet vært utfordrende. Svingninger i budsjetter, sentrale føringer og prioriteringer internt i Nav har påvirket samarbeidet på lokalt nivå. Evalueringen viser at det kan være behov for mer stabile og forutsigbare rammebetingelser for Navs tiltaksbruk overfor målgruppa, heter det i rapporten.

Tekst: JOAKIM MEDIN
Foto: THORKIL ROTHE

Sammen i kampen mot IS

PÅ POST: Kurdiske soldater i YPG og YPJ er utplassert over alt ved Rojovas front-avsnitt, som er alliert til den USA-ledede internasjonelle koalisjonen mot IS.

Møtelederne har inntatt dirigentbordet. – Da starter vi, varsler den kristne, syriske kvinnen over høyttaleren. De to kurderne og araberne ved siden av henne vinker folk på plass. Kvinner og menn fyller salen.

Scenen utspiller seg i byen Amuda i det nordøstlige Syria. Her møtes parlamentet i den selvstyrende kantonen Jazira. Det var her, i november 2013, at Rojava-regionen erklærte seg selvstendig fra Assad-regimet i Damaskus.

Forsvarsminister Abdulkerim Saroxan går på talerstolen. Han unnskylder først sin gebrokne arabisk, men må bruke det hvis alle skal forstå det han sier. Syrisk-aramaisk, arabisk og kurdiske har nå alle fått status som offisielle språk.

Saroxan snakker om den folkelige kampen for å forsvare regionen. Geriljastyrken deres, Folkets forsvarsheter (YPG), opprettholder fronten mot Den islamske staten (IS) på en vellykket måte inntil videre.

– Er det noen som har noen spørsmål? Noen hender strekker seg i været, og ministeren peker på en av dem.

– Tidligere var det ikke tillatt med demokratisk arbeid i partier og sivile organisasjoner. Det er mye som har forandret seg, sier tolken vår Abdulsalam.

Etnisk og religiøs lappeteppes

I dag kontrollerer kurderne store deler av det nordlige Syria og har blitt den viktigste allierte bakkestyrken til den USA-ledede koalisjonen mot IS. Tre landområder langs den tyrkiske grensa er utropt til egne kantoner som sammen danner regionen Rojava.

Akkurat slik valget av navnet «kanton» antyder, er det liten tvil om at inspirasjonen er hentet fra den desentraliserte og direktemokratiske modellen i Sveits. Ved å ta hensyn til lokale forhold, passer modellen det etniske og religiøse lappeteppet i det nordlige Syria og mange andre steder i Midtøsten. Majoritetsbefolkningen er kurder, men også syrere, arabere, arme-

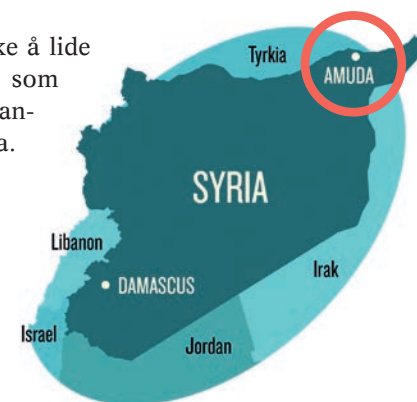
nere og turkmenere bor her. Mennesker fra religionen islam, kristendommen og den urgamle jesidismen lever side om side. Tanken er å la alle, både kvinner og menn, bygge opp et nytt og bedre samfunn sammen.

Vil dele på makta

I etasjen over den pågående parlamentssamlingen arbeider statsminister Akram Hasso med de gjennomgripende endringene i samfunnet.

– Vi ønsker ikke å lide samme skjebne som Aleppo, Homs og andre steder i Syria. Dette selvstyret ble skapt slik at alle grupper kan delta. Vi ser det som en måte å bevare Syria på, med alle de kulturene og minoritetene som har bygget opp landet.

Selv er Akram Hasso kurder. Han jobber som advokat og er ikke medlem av noe parti, men har bakgrunn i den kurdiske politiske bevegelsen. Det var handlingene til kurderne som først og fremst gjorde det mulig å etablere et selvstyre i Rojava. Da de syriske regimestyrkene i stor grad trakk seg tilbake fra den tyrkiske grensa sommeren 2012, ble samfunnsmakta tatt over av en paraplyorganisasjon som besto av ulike kurdiske partier og organisasjoner, blant dem Kurdistan arbeiderparti (PKK), hvis geriljastyrker hadde kjempet mot den tyrkiske staten i over 30 år. Kurderne åpnet opp for å inkludere Rojovas øvrige etniske og religiøse grupper i samfunnsstyringen.

Statsministeren nikker mot sine to visestatsministre, som sitter og jobber et par stoler unna. Hussein Azzam er araber, mens Elizabeth Goreye er syrer og bærer et halskjede med et krusifiks.

– Revolusjonen vår handler om å dele makta mellom alle som bor her, sier statsminister Hasso.

Det flerkulturelle samholdet er et forbilde som både Assad-regimet og enkelte grupper i den syriske opposisjonen har forsøkt å rive i fillebiter de siste to årene.

Beskytter byens befolkning

Ute på kantonens veier ser vi også konkrete eksempler på det nye samarbeidet. Vi kjører gjennom et landskap av bølger, brungule myrer omgitt av stillestående oljepumper. Når vi nærmer oss en by, blir vi vinket inn til siden. Her er det en dobbel veisperring med to vaktgrupper som samarbeider hundre meter fra hverandre. Den ene består av kurdere, den andre av personer fra den kristne lokalbefolkningen.

Harib er 34 år, bonde, og familien hans har bodd i byen i 50 år. Han holder et Kalashnikov-gevær i hendene. På uniformen hans står det «Sutoro», arameisk for politi.

– Jeg har meldt meg for å bygge noe nytt, og for å beskytte folket mitt og landet vårt mot IS, sier han.

Fronten går i dag noen mil sør for oss. Til tross for at selvmordsbombere og IS-celler tidligere har klart å trenge gjennom forsvaret og gjennomført angrep i disse regionene, er avstanden fortsatt stor nok til å skape både selvtilit og en surrealistisk trygghetsfølelse.

Harib er selvfølgelig klar over skjebnen som venter ham og hans familiedersom IS-krigerne skulle lykkes i å trenge seg inn. Lenge før den vestlige verden fikk høre om fundamentalistene sommeren 2014, kjente lokalbefolkningen i Syria og Irak til hvordan alle de «uønskede» religiøse og etniske minoritetene ble fordrevet fra sine hjem – og mange ble drept.

– Det skal ikke få lov til å skje her. Jeg holder vakt så lenge det er nødvendig, sier Harib.

Kvinnene ved fronten

Lenger framme ser vi nok et eksempel på at samfunnet ikke bare defineres på grunnlag av etnisitet og religion. Kvinnens deltakelse er en viktig del av

KRIGER:
Kurdiske, syriske og arabiske kvinner er med i forsvarsstyrkene for å krige mot fundamentalister for å få en samfunnsendring.

«Vi kunne ikke stå passive på sidelinja når folk ble drept rett for øynene på oss.»

Forsvarsminister Abdulkerim Saroxan

endringsprosessen. Vi møter dem bak en voll av sandsekker på landsbygda, ved innfartsveier og ved en sikkerhetskontroll utenfor en base som er erobret fra Assad-regimet. Bevæpnet, men vennlige, ønsker de å se ID og kontrollere bilen.

Rojavas kvinnelige soldater er omtalt som de eneste i verden som spesifikt er trent for å krige i front mot en terrorbevegelse. De er organisert i Kvinnenes forsvarsheter (YPJ), som er en separat militær gruppe i YPG.

Noen dager senere møter jeg forsvarsminister Abdulkerim Saroxan i kantonens hovedsete Qamishli. Han sier at mange tusen kvinner har blitt en del av områdets styrker. De får samme trening, samme behandling og kjemper minst like bra som menn, men er organisert i en separat enhet for å redusere den patriarkalske innflytelsen. Styrken består ikke bare av kurdere, men også av syrer og arabere – et unikt prosjekt i regionen.

Redningsaksjon på bakken

I begynnelsen av august 2014 ble rundt 40.000 mennesker fra byen Sinjar i Irak fordrevet til et nærliggende fjell, etter at byen deres ble angrepet av IS-krigere. De var alle jesidiere, en religiøs minoritet som blir anklaget av IS for å være djeveldyrkere. Omverdenen fulgte sjokkert med på hvordan alle disse menneskene langsomt nærmet seg døden i den stekende varmen, i mangel på mat og vann.

Offisielt var det dette overgrepet som fikk USA til å sende bombeffly mot IS. Den virkelige unnsettningen kom imidlertid nede på bakken. Der krysset den kurdiske YPG-militsen den syrisk-irakiske grensen, krigen mot IS og åpnet opp en korridor i fjellet der flyktningene befant seg. En svært uvanlig internasjonal redningsaksjon, utført av en ikke-statlig aktør.

– Før den tid hadde vi gjentatte ganger sagt at IS utgjorde en stor trussel for hele regionen. Vi kunne ikke stå passive på

sidelinja når folk ble drept rett for øynene på oss, sier forsvarsministeren.

Eget kvinnepolit

I en annen bydel i Qamishli får vi en omvisning av en uniformert kvinne som med raske steg viser oss ulike brakker og trimrom. Nalin Ahmed Ibrahim leder administrasjonen av byens enhet av Asayisa Jinê – kvinnepolitiet. Dette kvinnepolitiet, som noen ganger er til støtte for YPJ i kampen mot IS, sendte denne morgenen flere kvinner til fronten i Al-Hasakah. Men for øvrig skal de, akkurat som sine mannlige kollegaer, beskytte hele sivilsamfunnet mot IS' infiltrasjonsforsøk og angrep.

– En alvorlig oppgave, sier hun. – En rekke angrep og selvmordsbomber har blitt utløst mot både sivile og militære mål, og fortsetter å ødelegge mange liv.

Nalin Ahmed Ibrahim sier at mennesker i deler av samfunnet – først og fremst menn – først avviste tanken om et kvinnelig politi. Det var en radikal forvandling fra det mannsdominerte, og ikke minst undertrykkende, politiet under Assad-regimet.

– Med tida har kvinnene imidlertid vist seg svært dyktige, og har vunnet alles respekt og tiltro. Nå finner du oss i veisperringe og i strid om nødvendig.

Slåss for noe de tror på

Brutaliteten på den andre siden av fronten har også bidratt til en forandring. IS er en særlig stor trussel mot kvinner, med sine prinsipper som begrenser kvinners bevegelsesfrihet og krever strenge kleskoder. En svært streng straff venter dem som ikke følger reglene.

Hele verden er i dag klar over at flere

EGEN ETAT: Unge medlemmer i den kvinnelige politietaten Asayisa Jinê patruljerer gatene i Syrias kurdiske områder.

Artikkelen har tidligere vært publisert i Verdensmagasinet X.

tusen jesidiske kvinner som ble tatt til fange i byen Sinjar, ble solgt som sex-slaver i det sunnimuslimske kalifatet som IS selv har utropt. Det har blitt rapportert om flere tilfeller av steining og henrettelser. Med dette som alternativ har situasjonen hjemme blitt mye enklere å takle for kurdiske kvinner.

En av de unge kvinnene som har gjennomgått trening hos Asayisa Jinê, er Roja (18). Hun tar seg en røyk ved hushjørnet, med Kalashnikov-geværet hengende over skulderen. Roja har jobbet som livvakt for ministre en stund, men vil snart bli en av dem som blir kalt ut til fronten for å møte IS ansikt til ansikt.

– Jeg elsker det her, på sett og vis. Nå får vi lov til å slåss for noe vi tror på.

INHABIL TILLITSVALGT Varslingens pris

Leste i Fagbladet nr. 10/2015 en sak om varslingens pris skrevet av Arne Selvik. Jeg har selv opplevd på min jobb prisen du må betale for å gi beskjed om forhold som ikke er bra. I løpet av en treårsperiode har jeg kjent på «mobbing» og trakassering, og prisen jeg måtte betale for å gi beskjed har ikke vært god.

På min jobb var det tre damer som daglig kritiserte meg for at jeg ikke gjorde jobben min skikkelig, som overså meg i diskusjoner, kom med usannheter og sørget for at jeg ble utestengt og ikke verdsatt i fellesskapet. Jeg sa ofte ifra når de var urimelige og fortalte hva jeg følte, og jeg fikk alltid samme svar om at ting ikke var ment sånn eller at jeg var overfølsom. Det gikk til slutt så langt at jeg ble fysisk syk av å være på jobb.

Den ene av de tre andre involverte var tillitsvalgt, så jeg hadde ingen tillitsvalgt som kunne hjelpe meg.

Og jeg er aller mest skuffet over Fagforbundet mitt. De tre ukene jeg var sykmeldt, ringte jeg dem sikkert tjue ganger, men bare et par ganger fikk jeg snakket med noen der. Fikk beskjed om at det var andre involverte i saken som også måtte få snakke (to av «mobberne»), så jeg skjønnte ganske fort at jeg ikke ville få hjelp derfra heller.

Arbeidsplassen min valgte å holde møte med meg og de andre involverte «innenfor husets fire vegger». Jeg fikk ikke ha med meg noen fra forbundet, og ettersom jeg ikke kunne bruke tillitsvalgt, gikk jeg alene. Dette var knalltøft og til stor belastning. Sjefen valgte til slutt å omplassere meg, for de tre andre damene måtte jo få en sjanse til.

Du må jammen være sterk i

PRIVATE AKTØRER

Private aktører håver inn på flyktningkrise

Strømmen av asylsøkere til Norge har sprengt landets mottaksapparat. I tidsnød har staten nærmest tryglet private om å stille med akutte tiltak som kan gi asylsøkere tak over hodet og mat på bordet.

De midlertidige mottakene for asylsøkere koster nå staten over 150 millioner kroner hver måned. Private aktører håver nå inn på flyktningkrise, og i stedet for å ansette folk til å ivareta flyktningene, er det i stor grad frivillige som gjør jobben. Dette er sosial dumping!

Fagforbundet Telemark mener at Norge skal ta sin del av ansvaret for dem som er på flukt, og vi ønsker flyktningene velkommen, men vi aksepterer ikke at private aktører skal tjene penger på andres nød! Det offentlige skal ha ansvar for flyktningmottakene, og de skal

Illustrasjonsfoto: Christine Heim

OPPRYDNING: Flyktningmottakene må drives av det offentlige i stedet for at private aktører skal tjene seg søkkrike.

drives med trygge arbeidsplasser, ordnede arbeidsforhold og forutsigbare og like tilbud for brukerne.

Fagforbundet Telemark kre-

ver en snarlig opprydning i mottakskrise!

Vedtatt av representantskapet i Fagforbundet Telemark

ORGANISASJON Tusen takk

Jeg vil takke Fagforbundet og selvfølgelig tillitsvalgt i Fagforbundet Bergen. Og jeg vil takke systemet i Norge som fungerer så bra.

Jeg hadde et problem som jeg kjempet for å løse i lang tid, men jeg klarte ikke få det til alene. Jeg kontaktet derfor tillitsvalgt Fredrik Lygre for å få hjelp. Han har med kjempetålmodighet hørt på meg og min historie. Med hans hjelp fikk jeg 75 prosent fast stilling på et sykehjem i desember i fjor etter ti års arbeid.

Jeg er veldig fornøyd og glad for at det fins snille tillitsvalgte i

forbundet som gjør at jeg føler meg trygg.

Mange, mange takk! Takk Fredrik! Takk Fagforbundet!

Masud A. Alamdari

TISA Krev åpenhet om frihandelsavtale!

Norge har siden 2012 deltatt i forhandlinger om en ny internasjonal avtale om tjenester (Tisa). Denne avtalen kan få enorme konsekvenser for all tjenesteproduksjon i Norge. Kort fortalt er en tjeneste alt du ikke kan miste på foten. Det innebærer at forhandlingene om Tisa-avtalen også dreier seg om det kommunene er ansvarlige for. Tjenester

som skole, sykehjem, barnehager og hjemmetjeneste. Alt det vi tenker på som statlig og kommunal velferd er tjenester, som omfattes av denne avtalen. Hva er egentlig problemet med det?

Problemet er at Tisa-avtalen vil presse fram privatisering av offentlige tjenester. Den vil gjøre det forbudt å foretrekke lokale tilbydere framfor multinasjonale selskaper. Den vil gi internasjonale selskaper muligheter til å saksøke Norge/den respektive kommune hvis de mener lovgivning i kommunene hemmer deres muligheter for å tjene penger i framtida. Dette er svært problematisk. Det aller verste er imidlertid at forhandlingene preges av et hemmelighetskremeri uten like.

Hva de enkelte landene sier i forhandlingene er hemmelig i fem år etter en eventuell avtale er signert. Det betyr at det er først om fem år vi tidligst får vite hva de norske forhandlerne sier på vegne av oss alle inne i møterommene der forhandlingene finner sted. Norge har både defensive og offensive interesser i forhold til det globale verdensmarkedet. Det betyr at Norge har noen områder for tjenestehandel hvor vi vil at våre selskaper skal få slippe til i andre land. Et eksempel er Telenor, som gjerne vil kunne gå inn i andre lands telesektor. Så har Norge noen defensive interesser, hvor vi ønsker å beskytte vår tjenesteproduksjon mot konkurranse fra utlandet. Det er blant annet utdanningsområdet. Men hva er de norske forhandlerne villige til å forhandle bort for at Telenor skal få etablere seg i andre land? Forhåpentligvis er det ikke offentlig kontroll over utdanning i Norge. Men det vet vi ikke, så lenge forhandlingene foregår bak lukkede dører og med ekstremt hemmelighetskremeri.

Privatisering og markedsret-

ting er det ulike meninger om i politikken. Men åpenhet burde være en fellesnevner for alle som er opptatt av demokrati.

Kristoffer Andersen, lokallagsleder for Rødt Arendal og Grimstad

ELDREOMSORG Sjokkerende svikt i eldre- omsorgen

Avisa Nordlys hadde i høst en åtte siders reportasje om svikt i omsorg ved sykehjem, eldreinstitusjoner og hjemmetjenesten i Tromsø kommune. Reportasjen avdekket at det meste som kunne gå galt, faktisk gikk galt fra tid til annen. Nettavisen i Tromsø avslørte nye avvik i kommunens oppfølgingstjeneste.

Jeg har en del tanker omkring hvordan vi havnet i denne «smørja». Vi smykker oss gjerne med at «Norge er verdens rikeste land». Det vi sjelden nevner, er at vi også er verdens *dyreste* land. Jeg mener at det norske kostnadsnivået er en vel så stor trussel mot en god eldreomsorg som mye annet. Jeg er medlem av to pensjonistforeninger og har deltatt på forskjellige informasjonsmøter om framtidig eldreomsorg. Dette går igjen: Det er for dyrt å ansette det man *egentlig* trenger av personell. Dessuten er tilgangen for liten. Selv om hver tredje elev i videregående skole skulle velge helse- og sosialfag, ville det antakelig ikke nytte. Svaret blir derfor flere tekniske hjelpemidler og flere elektroniske duppeditter – for eksempel sensorer som skal registrere om og hvordan pasienten sover. Nordlys-reportasjen viste (selvfølgelig) at denne elektronikken sviktet fra tid til annen – som all annen elektronikk. Dessuten er det ikke alltid så lett å tilpasse seg all elektronikken.

SI DET I FAGBLADET

Dette er lesernes egne sider for korte innlegg om aktuelle temaer – maks 4000 tegn inkludert mellomrom. Vi forbeholder oss retten til å kutte i manuskriptene. Navn og adresse må oppgis, også når navnet ikke skal offentliggjøres i bladet.

Send debattinnlegg til debatt@fagforbundet.no eller i posten til Fagbladet, postboks 7003 St. Olavs plass, 0130 Oslo.

Men det er altså omsorgspersoner som først og fremst trengs i eldreomsorgen, og hvor henter vi dem? Da jeg begynte å jobbe i 1958, var det 48 timers arbeidsuke og lønna var 290 kroner i måneden. Arbeidsplassen var på andre siden av jordkloden og kontrakten varte i to år. Selvfølgelig ble dette endret på opp igjennom årene. Det skulle da bare mangle! Men så sniker spørsmålet seg inn om vi har vi strukket strikken for langt?

Hvert eneste lønnsoppgjør bærer bud om høyere lønn og kortere arbeidstid. Dette resulterer igjen i høyere priser, høyere avgifter og mer skatt. Vi har malt

oss inn i et hjørne. Det fantaseres nå om seks timers arbeidsdag. Prøv å få *den* turnusen til å gå opp i en døgnkontinuerlig drevet institusjon som da må ha fire skift. Derfor mener jeg at det norske kostnadsnivået antakelig er den største trussel mot en framtidig eldreomsorg. Kall meg gjerne «bakstrevversk».

Hva kan så gjøres? Først og fremst må LO, Ap og de andre partiene på venstresiden kvitte seg med sin fobi når det gjelder privat drevne syke- og eldreinstitusjoner. En omsorgsperson i en privat drevet institusjon er ikke automatisk en dårligere omsorgsperson enn i en offentlig drevet. Det private næringsliv må på sin side ikke ha overdrevet høye krav til lønnsomhet i disse institusjonene. Det får holde at «kundegrunnlaget» er konstant og økende. Internasjonale velledige organisasjoner som Frelsesarmeen, Caritas, Røde Kors, Odd Fellow og Lions bør ønskes velkommen inn i norsk eldreomsorg. I påkrevde tilfeller må også nære slektninger av pasienten få lov til å trå til som ufaglærte hjelpere. Eldreboliger må bygges og organiseres slik at friske eldre også kan hjelpe mer pleietrengende naboer.

Johannes Hansen, pensjonist

HJELP TIL ELDRE: Frivillige og private aktører må inn i eldreomsorgen. Tekniske hjelpemidler vil aldri være nok.

Presidentvalget i USA blir – uansett om man liker det eller ikke – årets viktigste valg, også for oss i Norge. Oppslutningen om sosialisten Bernie Sanders kan kanskje føre til en videre venstre-dreining av politikken.

Hans Olav Lahlum

Historiker og forfatter, SV-politiker, kommentator og debattant.

➤ Følg Fagbladets faste gjesteskribenter:

Mohammed Omer

Journalist og fotograf fra Gaza.

Ingeborg Gjærum

Miljøverner og student.

Hannah Wozene Kvam

Kultur- og nærmiljøleder, artist, skribent og slam-poet.

Årets viktigste valg

2016 er et mellomvalgår her i Norge. Årets mest omtalte valg kommer også i norske medier og blant norske velgere til å bli presidentvalget i USA 8. november. Man kan like eller mislike at USA fortsatt er verdens mektigste supermakt og at presidenten i USA fortsatt er verdens mektigste politiker. Utfallet av årets presidentvalg i USA kan dermed få stor betydning for de kommende årenes utvikling også i Norge og andre europeiske land.

Valget av republikaneren George W. Bush i 2000 utløste en høyredreining av amerikansk politikk, valget av demokraten Barack Obama i 2008 utløste en venstredreining, men den ble mindre omfattende enn hva mange både i USA og Norge håpet og trodde. Utsiktene til en ny og større venstredreining etter presidentvalget i 2016, er tilsynelatende dårlige.

Den politiske polariseringen i USA er enda sterkere i dag enn i 2008. Et interessant utslag av det er at Bernie Sanders, en 74 år gammel radikaler fra superliberale lille Vermont, få uker før primærvalgene starter ligger på andreplass i meningsmålingene om demokratenes nominasjonskappløp. Det er lett paradoksalt å se at mange ellers engasjerte tilhengere av likestilling på venstresiden i Norge nå argumenterer for å nominere en eldre

mann, i et år hvor demokratene har mulighet til å få valgt en historisk kvinnelig president.

Men det er først nå det er mulig å vinne så stor oppslutning for en kandidat som står så langt til venstre i et politisk landskap, som ligger godt til høyre for det norske. Bernie Sanders er sosialist – og det har i hele hans liv vært et skjellsord i USA. Han har sittet i Kongressen som uavhengig representant. Ved inngangen til 2016 hadde han støtte fra vel 30 prosent av de demokratiske velgerne ifølge meningsmålingene, men det er 15–20 prosent bak

Men hvis målet er en mer moderat venstredreining av politikken, kan Sanders kanskje vinne uten å bli valgt. Hillary Clinton har alltid vært en politisk pragmatiker, og har i flere saker allerede justert kursen mot babord for å møte utfordringen fra Sanders. Et eksempel er Tisa og TTIP, som Clinton plutselig ble langt mer skeptisk til etter at Sanders viste seg å ha betydelig oppslutning både på meningsmålingene og på grasrota i demokratenes partiorganisasjon.

Sett fra venstre ble Obama fra 2009 en som leverte mindre enn

«Velgere som ønsker en venstredreining av politikken, bør stemme på Bernie Sanders i primærvalgene – og så snarest mulig slutte rekkene bak Hillary Clinton.»

Hillary Clinton. Med mindre hun kolliderer helsemessig eller kjører seg helt fast i en ny og større skandalesak, har han ingen reell sjanse til å slå henne i det lange og dyre maratonløpet som nominasjonskampen er. Hillary Clinton har erfaringen, kontaktene, navnet – og ikke minst pengene.

Hvis noen trodde på en revolusjonær venstredreining av amerikansk politikk, blir de skuffet også i 2016.

man hadde håpet. Hillary Clinton kan fra 2017 kanskje bli en som leverer mer enn man forventer – hvis nominasjonsvalgene bekrefter at det bak Sanders står et bredt ønske om en videre venstredreining.

Hvis hun ikke blir valgt, er ikke spørsmålet om det kommer en ny politisk høyresving i USA, men hvor krapp og hard den blir. Det republikanske partiet dreide videre til høyre etter George W. Bushs avgang. Illustrerende nok var Mitt

Foto: Scanpix

POPULÆR: Sosialisten Bernie Sanders blir neppe USAs neste president, men kan bidra til å dra demokratiske politikere mot venstre.

Romney i 2012 blitt den mest liberale av de republikanske kandidatene, etter at han i 2008 hadde vært en av de mest konservative – og selv om han mellom 2008 og 2012 snarere hadde beveget seg mot høyre enn venstre i sin politiske retorikk. En tradisjonelt konservativ kandidat som Jeb Bush, fremstår som en av de mest ansvarlige og moderate i det republikanske feltet.

Spøkefullt kan det sies at den eneste sjansen for at Sanders eller Donald Trump kan bli valgt til president, er om de skulle møte hverandre. Men Trumps forsøk på å lansere seg selv som kandidat året før et presidentvalg, har tidligere blitt avblåst for offside på få uker. Nå er han fortsatt på

banen – og leder på meningsmålingene få uker før de første primærvalgene.

Trump's sjanse til å bli nominert er litt større enn Sanders, siden feltet er større og jevnere på republikansk side. Men det forutsetter at de mer moderate kandidatene fortsetter med å slå hverandre ut i primærvalgene. Det kommer neppe til å skje – mye fordi alle (med et mulig unntak for Trump selv) for lengst har forstått at en nominasjon av ham vil være en gavepakke til Hillary Clinton.

Mitt Romney ble til slutt enig med både seg selv og sin kone om ikke å stille, Chris Christie har snublet for mye i sine egne ben,

og Jeb Bush sliter enda mer enn ventet med å begeistre republikanske kjernevelgerne. Marco Rubio har som ventet en mer oppadstigende kurve – og det har langt mer uventet også Ted Cruz.

Mest sannsynlig ender det med Rubio. I så fall er utfallet av den store duellen mot Hillary Clinton vidåpent. Og etter at den mest moderate kandidaten vant republikanernes nominasjon både i 2008 og 2012, blir alternativene til demokratenes kandidat i 2016 en fra republikanernes høyrefløy. Velgere som ønsker en venstredreining av politikken, bør stemme på Bernie Sanders i primærvalgene – og så snarest mulig slutte rekkene bak Hillary Clinton.

Gullnåler i Porsgrunn

Kari Kåsene og Kai Wendel fikk i oktober tildelt gullnåla for å ha hatt tillitsverv i over 30 år i Fagforbundet Porsgrunn.

Kai Wendel har blant annet vært kasserer i Fagforbundet Porsgrunn i 33 år, og før den tid hadde han flere verv i branngruppa fra han meldte seg inn i 1970.

Kari Kåsene har hatt diverse verv innenfor bibliotek, kultur og fagligpolitisk arbeid siden 1977. Hun har også vært pensjonist-tillitsvalgt i åtte år.

Markeringen forgikk på Michel Seylma-gers Hus i Porsgrunn, med god mat og flotte omgivelser langs elvebredden.

Tekst: Linn M. Schistad Camara

Jubilarer i Modum og Sigdal

Fagforbundet Modum og Sigdal har hedret sine jubilarer. Av de 43 som skulle ha merke og diplom for 25 år i Fagforbundet, møtte 14 stykker fram.

Stort bilde f.v.: Hanne Fjellvik, Karin Hunstad, Bente Grøterud, Svanhild Grøn-hovd, Gerd Hovde, Kristin Syvertsen, Anne Lise Madsen, Linda Winther, Jorunn R. Hovde og Anne Warhuus.

To av de fem som skulle ha merke og

diplom for 40 års medlemskap i LO var også til stede. Fra venstre: leder Anne Warhuus, jubilarer Tore Kåre Bekken og Britt Skålien, og hovedtillitsvalgt Åse Lien.

Lite bilde f.v.: Åse Lien, Britt Grefstad, Kari Engebretsen, Kirsten Karlsen, Gunhild Solheim og Sonja Skinstad.

Tekst: Anne Warhuus

25-ÅRSJUBILANTER: Fra venstre Petra Eriksen, Turid Karlsen, Anne Lis Bødker, Inger Anna Langvad, Marianne Olsen, Sigrun Erntsen, Kjersti Noren, Elin Johanne Myhre, Eli Helene Hansen og Hilde Kristoffersen.

40-ÅRSJUBILANTER: Fra venstre Arna Kristoffersen, Sverre Erik-sen og Martha Myhre.

Trivelig jubileum i Saltdal

Fagforbundet Saltdal avd. 430 inviterte alle sine jubilarer til en tilstelning på Oasen kafe i midten av desember.

Vi hadde også bedt alle tillitsvalgte i foreningen, og vi hadde en koselig kveldstund sammen. Fylkesleder Tore Jakobsen i Nordland delte ut nålene for lang og tro tjeneste.

Tekst: Linds Pettersen

Merkeutdeling i Drammen

Seksjon helse og sosial i Fagforbundet Drammen avd. 021 avholdt merkeutdeling for 25- og 40-årsjubilanter i oktober. Seksjonsleder Laila Evensen til høyre på første rad (over).

Også Seksjon kontor og administrasjon i Fagforbundet Drammen avd. 021 gjorde stas på sine 25- og 40-års jubilanter i oktober. Leder Anette Korneliussen til høyre for fanen.

Fagforbundet Drammen gratulerer alle de flotte jubilentene.

Stor stas på Ahus

I november markerte Fagforbundet på Ahus årets jubilanter på et julepyntet Losby gods, som sørget for en veldig hyggelig ramme rundt kvelden.

De tre fremste har 40 års medlemskap i LO, og alle de andre har vært med i Fagforbundet i 25 år. Tekst: Elna Knutsen

Heder og ære i Grane

Fagforbundet Grane markerte sine jubilanter på Laksfors Turistkafe i desember.

På et medlemsmøte ble nål og diplom for 25 års medlemskap i Fagforbundet delt ut til Edith Eidesmo (t.v.) og Toril Breivik.

Torbjørn Bogfjelldal skulle fått diplom for 40 års medlemskap i LO, men hadde ikke anledning til å komme denne kvelden.

Pensjonistene i Fagforbundet Grane markerte sine jubilanter på julebordet i desember, og 46 pensjonister hørte Sparebank 1 informere om LO-favørforsikringen.

Nål og diplom for 25 års medlemskap i Fagforbundet ble delt ut til Turid Haugaløkken (t.v.), Bjørge Kristiansen og Laila Forsmo. Synnøve Moen var ikke til stede.

Tekst: Solbjørg Midtdal.

Løsningen på kryssord **nr. 2** må være hos oss innen 15. mars!

Merk konvolutten med «kryssord nr. 2» og send den til:

Fagbladet, Postboks 7003 St. Olavs plass, 0130 Oslo

OBS! Legg ikke annet enn kryssordet i konvolutten.

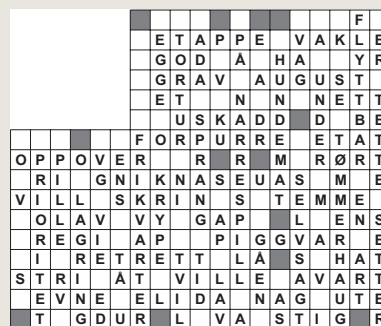
NAVN

ADRESSE

POSTNR./STED

NÅR MOTTOK DU BLADET?

Vinnere av kryssord nr. 9

**Vi har trukket tre vinnere
som hver får 10 flaxlodd:**

Ole A. Brodal
2324 Vang

Grethe Skogen
3144 Veierland

Jan Vasshus
4306 Sandnes

Fagblad

ANSVARLIG REDAKTØR

Kirsti Knudsen

kirsti.knudsen@fagbladet.no
Telefon 908 95 206

REDAKSJONSSJEF

Åslaug Rygg

aaslaug.rygg@fagbladet.no
Telefon 905 49 278

NETTREDAKTØR

Knut Andreas Nygaard

knut.nygaard@fagbladet.no
Telefon 911 58 222

JOURNALISTER

Titti Brun

titti.brun@fagbladet.no
Telefon 906 92 750

Per Flakstad

per.flakstad@fagbladet.no
Telefon 907 78 397

Kathrine Geard

kathrine.geard@fagbladet.no
Telefon 906 17 786

Simen Aker Grimsrud

simen.aker.grimsrud@fagbladet.no
Telefon 477 01 635

Sidsel Hjelme

sidsel.hjelme@fagbladet.no
Telefon 951 09 839

Ingeborg Vigerust Rangul

ingeborg.rangul@fagbladet.no
Telefon 977 87 474

Karin E. Svendsen

karin.svendsen@fagbladet.no
Telefon 991 54 314

Ola Tømmerås

ola.tommeras@fagbladet.no
Telefon 909 20 302

Vegard Velle

vegard.velle@fagbladet.no
Telefon 932 56 832

TYPOGRAFER

Vidar Eriksen

vidar.eriksen@fagbladet.no
Telefon 476 83 258

Knut Erik Hermansen

knut.hermansen@fagbladet.no
Telefon 476 83 122

ANNONSER

Salgsfabrikken v/Frode Frantzen

Telefon 907 39 687

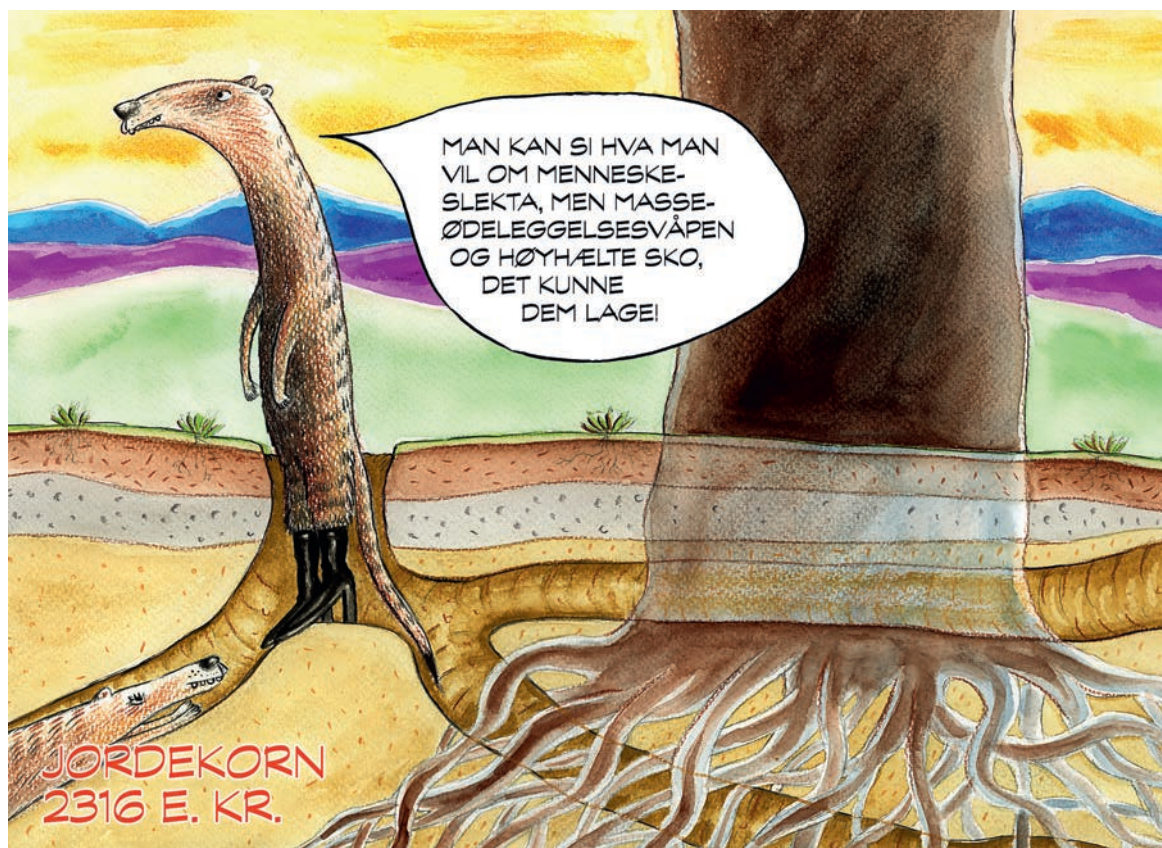
Materiell sendes:

materiell@salgsfabrikken.no

TRYKKERIKONTAKT

Aktietrykkeriet AS

Vaskehjelp for menn?

Starten av dette året har vært heftig for tenkende kvinner med vaskehjelp.

Selv om kvinner i større grad enn menn er kjent for å kunne gjøre flere ting samtidig, så er det visst ikke så lett å tenke mens de svinger mopp og støvklut.

Da er det heldigvis (for dem) hjelp å få.

Men til hvilken pris? Og da snakker jeg ikke om penger, men omdømme.

Da er det mye lettere å være mann, og gjerne en i ledende stilling – med gordon setter, kone og barn i et representativt hus. Kort sagt full pakke på hjemmebane.

Hva skjer om du spurte en sånn kar om han har vaskehjelp eller om han bruker mye tid på renholdet hjemme?

– Hæh! Hvordan i huleste skulle jeg ha tid til noe sånt!

– Tror du at merket i Birken og en sykkel tur fra Trondheim til Oslo liksom gjør seg selv, hva? Er du klar over hvor mange treningstimer og hardt arbeid som ligger bak?

– Og når jeg ikke trener, så må jeg jo restituere, ikke sant. Kan ikke drive å støvsuge og pusse vinduer eller noe sånt da. Det ville jo ødelegge effekten. Skjønner du?

– Dessuten har jeg en krevende jobb, og da er det

viktig å følge opp. Hva tror du de andre gutta i lunsjen og på lederseminarer ville tro hvis jeg ikke visste noen ting om forskjellen på en kompakt krank og en vanlig krank på sykkelen. Eller hvis jeg ikke ante når jeg skulle bruke LF6 og når LF8 var riktig under skiene, og ikke engang visste den optimale temperaturen på jernet som jevner ut glideren.

Det skulle tatt seg ut. Jeg ville jo ha vært helt utenfor!

– Men du er ikke redd for omdømmet ditt når du er så fraværende hjemme?

– Selvsagt ikke! Herregud, jeg er jo Mann!

Per Flakstad

Cherif Ousman syns han er heldig som havnet i Norge – tross kulda. Lyden og varmen fra Togo bærer han med seg.

Sosial rytmemaker

Cherif Ousman

Alder: 43 år.

Bor: Kongsberg.

Familie: Skilt, tre barn.

Stilling: Leder for integreringsseksjonen, som legger til rette så mennesker som trenger hjelp kan delta i kultur- og fritidsaktiviteter, og i tillegg bosetter flyktninger.

Hobby: Være en del av Kongsberg-samfunnet, blant annet gjennom musikk.

Han ankom Norge vinterstid i 1992. På asylmottaket langt til fjells lengtet han etter den gode varmen i Togo i Vest-Afrika. Han innså at han ikke hadde verdsatt den nok mens han var omgitt av den.

– Jeg bestemte at heretter skulle jeg være bevisst og sette pris på det jeg har som er godt, og se muligheter, forteller han, mens han splitter en sykkelbremsevaier, bøyer en

lang trepinne, trer på blikkboksen og spiller på den hjemmelagde gitaren med tommelen. Ut kommer en sped og rå rytmisk klang.

Seksjonslederen har trommet seg inn i kultur- og foreningslivet på Kongsberg, og sammen med hundrevis av barn laget glad musikk på hjemmelagde instrumenter.

– Barna og jeg lager instrumentene sammen og finner egne rytmer med gitaren og trommene. Vi bruker fingrene som fløyte. Jeg liker når enkle barndomsleker kan glede, og min annerledeshet blir noe positivt.

– Vi må ta oss tid til å filosofere litt i eget liv, det er fort gjort å bli tatt av strømmen.

Han tenker på sin mor som tok til seg flere foreldreløse barn under mottoet: Det ordner seg når du vil noe. Du må prioritere. Og ta ansvar. Det er behagelig å klage uten å gjøre noe.

Cherifs ansvar og engasjement strekker seg helt fra Kongsberg til Togo. Han, kollegaer og «Barn hjelper barn» har samlet inn penger til både barnehage og skolerom i barndomsbyen.

– Jeg er takknemlig for å ha kommet til et land som gir meg mulighet til å jobbe og tjene like godt som innfødte. Ikke som i Kuwait eller andre land jeg kunne endt i. Det er fort å glemme hva fagbevegelsen og oppbyggingen av velferdsstaten har gjort og gjør for oss, mener Cherif.

Underveis fra det iskalde høyfjellet, gjennom jobber og studier, har han lært mye om det norske samfunnet. Og med bare noen få glipp kommer han presis til møter. Men noen reflekser slår fortsatt inn. Innimellom når kollegaene stresser seg opp, senker han skuldrene – på sunt, afrikansk vis.

En av OSS

Fagforbundet har rundt 350.000 medlemmer. De representerer mer enn 100 yrker, som alle trengs for å holde hjulene i gang i store og små virksomheter over hele landet.

Gullende rent

I trappeoppgangen på Rælingen rådhus møter vi renholder Bente Westgård (57). Hun har svingt moppen i tråkkene etter kommunens politikere og byråkrater i 20 år.

– Mye av renholdet i kommunen er satt ut til private, men heldigvis ikke her på rådhuset. Jeg er glad i jobben min, så her vil jeg være, sier Bente. Hun er en av 12.735 yrkesaktive renholdere i Fagforbundet.

Foto: Werner Juvik